

UNIVERSITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOSOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

Bakalářská diplomová práce

**DONÁTORSTVÍ, PATRONACE A CHARITA V POLITICKÉM I OSOBNÍM
ŽIVOTĚ COSIMA DE' MEDICI A JEHO SOUČASNÍKŮ V PRVNÍ POLOVINĚ
PATNÁCTÉHO STOLETÍ**

Jiří Gregor

Olomouc/ Firenze

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jan Stejskal, M. A., Ph.D.

2013/2014

Prohlašuji, že jsem tuto práci: *Donátorství, patronace a charita v politickém i osobním životě Cosima de' Medici a jeho současníků ve Florencii v první polovině patnáctého století*, vypracoval samostatně a použil materiálů uvedených v seznamu literatury a pramenů.

V Olomouci dne 10. 6. 2014

Podpis: .....

Jiří Gregor

Děkuji doc. Mgr. Janu Stejskalovi, M. A., Ph. D. za inspiraci, odborné vedení, osobní přístup a kritiku. Dále děkuji UP v Olomouci za možnost studia ve Florencii, kde podstatná část této práce vznikla a v neposlední řadě své rodině a všem, kteří mi pomohli tuto práci dokončit.

Obsah

1.	Úvod, problematika myšlení Renesance, právní systém nebo ideály řízení státu.....	5
2.	Topografie a společnost.....	12
3.	Cosimo di Giovanni di Bicci de' Medici, aneb příkladný renesanční člověk a jeho životní dílo	13
	3. 1 Medici a kult Herkula.....	15
	3. 2 Kult Tří králů. Cosimova zbožnost i strategická podpora víry	16
	3. 3 Charitas patrie v podání raných humanistů a Signorie.....	21
	3. 4 Bratrstva	23
	3. 5 Monte	23
4.	Umění, přátelství, politika	26
	4. 1 Patronace přátel a blízkých	27
5.	Cosimo detto Il Vecchio a jeho vztahy s vrstevníky z „Le Grandi Famiglie di Firenze“	33
6.	Závěr	52
7.	Bibliografie	54

1. Úvod, problematika myšlení Renesance, právní systém nebo ideály řízení státu

Voltaire zařadil, ve svém díle *Století Ludvíka XIV.* rodinu Medici do společnosti největších velikánů dějin. Byl to rod stojící po boku papežů, císařů, sultánů i králů. Nejbohatší a nejvlivnější lidé světa, bez jejichž podpory by jen stěží nabyla renesance takových hodnot. Tato rodina, ale vždy neměla na růžích ustláno a její příchod do Florencie byl docela komplikovaný. Museli se adaptovat v prostředí, které o ně neprojevovalo zájem a prosadit se v oblasti podnikání, bankovníctví i politiky. Tato práce bude sledovat osobnost a praktiky Cosima di Giovanni de' Medici *detto Il Vecchio* či *Pater Patrie*; otec vlasti; za jehož života a za vydatného přispění jeho jmění, se utvářely dějiny. Také se bude zajímat o podporu lidem v jeho okolí, kteří pro něj vytvářeli příležitosti v politice i podnikání a také o způsoby, jakými svých cílů dosahovali. Politika a donátorství, v té době velmi blízké pojmy, se svými praktikami blíží filmu *Kmotr*. Vždyť i nyní jsou aplikovány principy zcela totožné s těmi, které užíval Cosimo de' Medici, Rinaldo degli Albizzi, a jiní významní politici ve Florencii v první polovině 15. století. Donátorství tedy nemůžeme chápat jen jako formu podpory umělců, ale také jako podporu osobnostem, díky kterým mohli vůdčí klany ovládat politickou sféru ve Florencii. Pro doplnění pak rozeberu důležitost umění pro politiku řízení města. Chci také osvětlit způsob myšlení intelektuálů své doby, kteří z velké části bazírovali na antickém kulturním dědictví. Vzhlíželi k době Platóna, Cicera a zanechali po sobě poklady nevyčísitelné hodnoty.

Člověk často vidí jen to, co vidět je. Krásné zahrady, plátna, sochy, paláce a stavby, které vytvořily dojem, že šlo o období krásné. To je bezpochyby pravda, šlo o období krásné, ale i kruté, kdy lidský život neznamenal často víc než nástroj a vše byla

vůle Boží. Z kopců tyčících se nad Florencií se může toto město zdát poklidné, až ospalé. Jen zvuk zvonů čas od času protne podvečerní příšeří. Dějiny tomu za pravdu ale nedají neb právě zde, v místech kde se Florencie rozprostírá, byla tvořena historie světa. Ideály humanismu, obnovení studia antického vzdělání, architektonických tradic, filosofických postojů a myšlenek, ze kterých vzešla specifická zákonodárná moc, postavení rodiny jako nejvyššího ideálu existence i nové, tržně ekonomické principy.

Jedním ze specifíků florentského práva, bylo trestat své občany za přílišné bohatství a okázalost. Uvedme příklad dochovaných spisů, obsažených v knize Ch. Hibberta, do nichž si dohlízející úředník zapisoval příhody, které se jemu a jeho pomocníkovi staly během kontroly šperků a šatu. Píše, jak zejména ženy se zákony neřídí a krásu svou i svého majetku na oči vystavují.

I měla jedna žena čepec lemovaný krajkou kolem dokola. Můj pomocník jí řekl: “Jak se jmenujete? Máte na sobě krajkou lemovaný čepec”. Ale žena jen sňala krajkovou obrubu, kterou měla pouze přišpendlenou a řekla, že je to pouze věnec. Dále jsme potkali ženu mající šat s mnoha knoflíky vpředu na šatech, můj pomocník jí řekl: “Není dovoleno nosit knoflíky”, ale ona odpověděla, že se jedná jen o cvočky a že nemají dírek.¹

Dalším příkladem, který se promítl na politické scéně, je osud Cosima *il Vecchia*, který byl svými politickými odpůrci mimo jiné i z tohoto zločinu obviněn, uvězněn za něj a dokonce mu hrozila poprava. Nicméně se mu díky jeho mocným přátelům a vhodným úplatkům podařilo v říjnu 1433, zdi cely v *La Torre di Arnolfo*, čtyřicet metrů vysoké věže *palazzo Vecchio*, opustit a uprchnout za svým bratrem Lorenzem do spřátelených Benátek, odkud o rok později zkonstruoval svůj triumfální návrat do rodného města. Na základě dobových záznamů je

---

¹HIBBERT, Christopher: *Vzestup a pád rodu Medici*. Praha. 1997, s. 12.

jisté, že Cosimo, byl velmi oblíbený a často dokonce nazýván dobrotivý. Toto oslovení si zasloužil nejen za vysokou životní úroveň, kterou si město díky němu drželo, ale i za mnoho monumentálních staveb, které za svého života nechal vystavět.

Konstrukce takto nákladných budov, byla z velké části možná díky křesťanství, které dávalo volnou ruku vládcům, biskupům a všem majetným a urozeným. Bůh si krásu přece zaslouží, a pro člověka se stane symbolem boží přítomnosti, po které každý touží. Byl to přece *On*, kdo obdařil talentem mistry sochajících kámen, aby v jeho jménu a k jeho slávě tvořili. Aby vytvářeli symboly, ve kterých by prostý člověk cítil Boží přítomnost. Dal talent malířům, myšlenky filosofům a humanistům, aby se lidské bytí na světě, v našem případě ve Florencii, stalo požehnaným. Na základě ikonografických pramenů nyní přiblížím pohled renesančního poutníka.

Po dlouhé cestě, kdy konečně mohl složit hlavu, byla pro jeho znavené a cestou zničené nohy jen jediná léčba. Jak bylo tehdejší krédem lékařů. *Léčime jen tělo, o duši se stará Pán.*² Lékaři a lékárníci dělali, co mohli, ku prospěchu svému i poutníkově. Co ale pomůže poutníkově duši, aby ji nezačaly nahlodávat myšlenky v nesouladu s křesťanským učením? Madona, ať již sochaná či namalovaná je symbolem Boží přítomnosti, navíc zhotovena od umělce obdařeného božským talentem; je přece tedy tak svatá, jako by ji vytvořil sám Pán. Skrze ni, pak poutník čerpá sílu k další cestě. Posiluje to jeho křesťanskou víru a udržuje homogennost společnosti. V tomto nepochybně čerpali všichni italští patricijové již ze staré antické tradice zobrazování božstev a jali se platit zhotovování uměleckých veleděl. Ta přitahovala pozornost obyvatel i politických a obchodních partnerů. Aby zajistili finance, zakládali banky. Aby získali vliv, dotovali kláštery, farní kostely, *ospedale*³, kašny i něco tak běžného

---

² ARTUSI, Luciano: *Antica Ospitalità Fiorentina*. Firenze, 2008. 80 s.

³ *Ospedale* – špitály. V této době plnili fce nemocnice, ale i nalezince či *albergo*, hostince, kde poutníci nocovali. V Itálii především na trase Bologna – Řím.

pro moderního člověka, jako je kanalizace. Dalším důvodem donace a charity bylo, že i sám donátor si svými činy a podporou umění, boží náklonnost získává. Příliv umělců měl také za důsledek, že fluktuace lidí ve městě nabírala na obrátkách, což bylo velkým přínosem pro ekonomiku. V návaznosti na to stoupalo i veřejné mínění a popularita vedení města.⁴

Většina obyvatel byla sdružena do dvou druhů cechů⁵, jejichž vybraní zástupci byli voleni do *Signorie*.⁶ Ta byla nejvyšším správním orgánem. Často však musela spolupracovat s dalšími sbory, *colleggi*, jako bylo dvanáct dobrých mužů, *Dodici Buonomini* a *Sedici Gonfalonieri*, šestnáctičlenný sbor. S těmito dvěma uskupeními se *Signorie* musela radit ve věcech zahraniční politiky a zákonodárství. Dalšími skupinami byli *Dieci della Guerra*, desítka pro válku, *Otto della Securità*, osma pro bezpečnost a *Sei del Commercio*, šestice pro obchod. Tyto poslední tři výbory se však volily nepravidelně, většinou v době potřeby a nutnosti. Dalšími orgány města pak byly ještě *notaio della Riformagioni*, zapisovatel náprav a *podestà*, ministr spravedlnosti či velitel policie. Obvykle jím byl urozený a důvěryhodný cizinec, který sídlil v paláci *Bargello*, který byl současně i vězením. Velmi propracovaný byl i daňový a byrokratický systém městské správy.⁷

---

⁴ GOLDTHWAIT, A. Richard: *The Economy of Renaissance Florence*. Baltimore, 2009, s. 23 – 30.

⁵ Cechy ve Florencii: Hlavní: Soudní a právní, kupci s oděvy a látkami, bankéři a směnárníci, obchodníci s vlnou, lékaři a lékárníci, prodejci a tkalci hedvábí, kožešníci a koželuzi. Menšími cechy byli: kováři, řezníci, zbrojíři, vinaři, pekaři, ševci a hostinští. In: CESATI, Franco: *The Medici, story of a European Dynasty*. Firenze, 1999, s. 10.

⁶ *Signorie* neboli vláda, sídlila na radnici – *palazzo Vecchio*. Byla složena ze zástupců cechů a volena vždy na dva měsíce. Zvolení muži museli být starší třiceti let a nazývali se *priori*. Byli voleni v poměru sedm mužů za cechy velké ku dvěma zástupcům malých cechů. Poslední, devátý, se nazýval *gonfaloniere* neboli korouhevnik města. In.: HIBBERT, Christopher: *Vzestup a pád rodu Medici*. Praha. 1997, s. 13 – 20.

⁷ Tamtéž...s. 13 – 20.

Vrátíme-li se k myšlení renesance, naskytne se otázka, díky čemu mohl renesanční člověk či humanista krásu vnímat. Je známo, že filosofie se navracela především k Platónovi.⁸ Originály i překlady mnoha jeho děl, byly ceněnými kousky knihoven těch nejbohatších intelektuálů a na studiu jeho filosofie byla vybudována nová, neoplatonická škola vedena Marsiliem Ficinem.⁹

Dále zmiňme Platonova nástupce Aristotela. Ten chápe krásno více transcendentálně. Aristoteles totiž praví, že působením umění vzniká všechno, čeho tvar je v duši.¹⁰ To znamená, že i působením umění vytváří člověk umění nové. Záliba v napodobeninách je totiž člověku přirozená, stejně jako dovednost učení se novým věcem a jejich poznávání. Co se renesance a raných humanistů týče, pocíťovali odpor vůči scholastické teologii a chtěli jí reformovat. Snažili se o návrat ke staré původní církvi bez poskvrny. K tomu byla nezbytná znalost řečtiny, hebrejštiny a latiny¹¹. Díky humanistickým překladům se nám do rukou dostává dědictví antického světa. Lze také pozorovat prolínání starých a nových filosofí. Přemýšlení o krásnu, Bohu, člověku či tradici bylo hnacím motorem celé renesance. Největší osobnosti umění se soustředily na překonání antických mistrů, v Itálii jim tak známých. Donatello studuje antické umění v Římě, aby je po návratu překonal odlitím bronzové sochy Davida.¹² Filippo

---

⁸ Ten krásu vnímal jako *aesthetikos*, estetiku. Definuje ji jako sejetí dobra, pravdy a krásy. Později ji označuje slovem *mimesis*, nápodoba. Rozděluje ji na tři části. První pojmenovává myšlenka, idea nebo věc člověkem a jeho vnímáním vytvořena v mysli. Druhá je pak skutečnost, vytvořena řemeslníkem či jiným umělcem. Idea poslední, třetí, je ideou tzv. “vyššího dobra”. Ta je ale u Platóna nejméně přínosná, jelikož je jen odrazem skutečnosti a nikoli opravdového dobra.

In.: <http://plato.stanford.edu/entries/plato-aesthetics/> [10. 6. 2014].

⁹ Platonská akademie vzniká roku 1462 ve Florencii, pozděj je jí darována Cosimova vila v Careggi.

¹⁰ ARISTOTELES: *Poetika*. Praha 1976.

¹¹ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon Ambrogia Traversariho*. České Budějovice 2013, s. 13.

¹² Donatellova bronzová socha Davida, překonává nejen antické mistry a jejich možné technologie, ale biblickou tematikou symbolizuje nadřazenost křesťanství nad pohanstvím (David jakožto zástupce národa vyvoleného Bohem a také symbol vítězství nad útlakem). Díky nejvyšší technologii doby je stvořen

Brunelleschi,¹³ stejně jako Donatello, odjíždí za studiem mistrů antického Říma, aby je pak architektonicky a v duchu křesťanství pokořil svojí legendární kopulí, kterou zastřešil chrám *Santa Maria del Fiore*,¹⁴ architekta Arnolfa di Cambia.

Vraťme se zpět k Platonovi. Ten za hybnou sílu dějin považuje *thymos*, vznětlivost, kterou pak doplňuje touha a uvažování.¹⁵ Jestliže je lidské jednání průsečíkem touhy a uvažování, tak jakým způsobem? Z analýzy lidského chování vyplývá, že vždy, když po něčem toužíme, vynaložíme, na základě přemýšlení a vlastní zkušenosti, úsilí a často vytrváme až do chvíle, než se nám vyplatí. Kromě toho člověk také usiluje o uznání své vlastní hodnoty nebo hodnoty lidí, věcí a myšlenek, do kterých své úsilí vložil. Jde o jakési sebevědomí jedince, které bylo ve Florencii 15. století pro patricijskou vrstvu přirozené a pohánělo vzestup tohoto města. Fungoval zde princip konkurence. Stejně jako řemeslník sochající kámen, malíř tvořící plátno či architekt řídící stavbu, usiluje i bohatý donátor o nesmrtelnost svého jména a své tváře. Často nám tak zanechává v objednaném díle část sama sebe, skrze vyobrazení coby kajícího hříšníka, zpravidla malého a klečícího u nohou Krista či světce. Díky tomu se nám zachovala podoba mnoha osobností, pro dnešní dobu méně významných pro tehdejší právě naopak.

Proč chce ale člověk pociťovat sebeúctu, sebevědomí, hrdost? Proč chce někam patřit, být známý a slavný? G. F. Hegel vyjadřuje renesanční společnost jako společnost soupeřů, mezi nimiž dochází ke sporům někdy přínosným, jindy destruktivním. Jak už ale bylo zmíněno, vše souvisí se vším a zánik starého uvolní

---

hrdina biblický nikoli antický. Je také umístěn v palazzo Medici. To také umožní šíření obvinění, že se Cosimo zasazuje o podporu homosexuality a sodomie.

¹³ BRUNELLESCHI, Filippo: *La vita e le opere*. Uniedit, 1979, 441 s.

¹⁴ Kde využívá techniku skládání cihel do tvaru rybí kosti, řetězů pomáhajících udržet těžiště stavby, důvodného využití dvou plášťové kupole a dalších supertechnických vymožeností té doby.

¹⁵ <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-ancient/#3> [15. 5. 2014].

místo věcem novým, často překonávajícím ty bývalé.¹⁶ Významní muži Florencie se předháněli de facto ve všem. Bylo tomu na poli válečném i kajícím, uměleckém, ekonomickém i milostném. Díky tomu vešel ve známost i legendární dům Medici.

Co se literatury a pramenů týká, bude tato práce vycházet v každé své části z kombinace obou z nich. V práci využiji pramenů hmotných, písemných i ikonografických. Práce bude sepsána z literatury, založené až na výjimky výhradně na anglické a italské provenienci. Výjimkou je Hodoeporikon Ambrogia Traversariho, blízkého přítele Cosima a Lorenze Medicejských. Byl ale rovněž přítelem i jejich hlavního rivala a nepřítele Rinalda degli Albizi. Hodoeporikon, který má český překlad této práci dokreslí situaci mezi lety 1431 a 1434. Analýza pramenů písemných, bude rovněž užita především pro objasnění situací nebo obhájení tvrzení, spolu s prameny hmotnými a ikonografickými.

---

¹⁶ HEGEL, G., W., F.: *Filosofie dějin*. Pelhřimov, 2004.

In.: <http://www.webhumanita.cz/files/G.W.F.%20Hegel%20Filosofie%20dejin.pdf> [25. 7. 2014].

2. Topografie a společnost

Pro pochopení interních vztahů ve Florencii čtrnáctého století, je důležitá i topografie města. Nad střechami domů s typickými zažloutlými fasádami a zelenými žebrovitými okenicemi, se tyčí věže a zvonice kostelů, přímo symbolizující ducha tohoto města. Sneseme-li se z kopců nad městem do útrob jeho úzkých ulic a uliček, narazíme na nepřehlédnutelné budovy zvané *palazzo*, velké domy šlechty a bohatých měšťanů. Tato obydlí jsou malými pevnostmi, protože i přes všechnu krásu a ideály humanismu nesmíme zapomenout, že řešení osobních konfliktů, stejně jako politických a obchodnických problémů formou vražd, bylo v této době normální a nepřítel často číhal jen o pár ulic dále.¹⁷ Podle monografie Dale a F. W. Kentových *Neighbors and Neighborhood in Renaissance Florence*, topografie přímo určovala strategii vztahů mezi jednotlivými rodinami. Je přirozené, že nikdo nechce být štítem proti nepříteli, a tak vždy velmi promyšleně a intrikánsky umístil silnější patricijský rod na okraj svého pole působnosti některý z rodů měšťanských, nebo méně významných. Ten ze spojení v čase klidu profitoval, nicméně v době rozbrojů byl prvním na řadě. Podobný případ nastává i při patronaci kostelů, které rody sponzorovaly, třeba až na opačném konci města. Důvody mohly být sakrální, často šlo ale jen o politickou vypočítavost a dokazování vlivu.

Vkročíme již do prostoru obepínaného prstencem hradeb. Již po roce 1340 bylo město rozděleno do čtvrtí, z nichž každá měla své centrum tvořené prostorem kostela či baziliky.¹⁸ Dvě úsečky spojující kostely *Santa Croce* se *Santa Maria Novella* a *Santissima Annunziata* se *Santo Spirito* na druhém břehu Arna, se protínají v místech,

---

¹⁷ KENT, D., KENT, F. W.: *Neighbors and Neighborhood in Renaissance Florence. The District of the Red Lion in the Fifteenth Century*. New York. 1982. s. 12.

¹⁸ TRAXLER, Richard C.: *The Foundlings of Florence 1395 – 1455*. 1973, s. 259.

kde stojí majestátní katedrála florentské republiky *Santa Maria del Fiore* a vytváří tak tvar latinského kříže. Na tomto příkladě je zřejmé jak významnou roli hrála křesťanská spiritualita. V těchto čtvrtích žilo v polovině patnáctého století dohromady asi 40 až 55 tisíc lidí.¹⁹ Atmosféra se dle Felixe Gilberta blížila spíše mediteránské vesnici, než modernímu velkoměstu.²⁰ Richard Traxler ve svém díle *The Foundlings of Florence*, rozebírá mimo jiné i demografickou problematiku města. Ta spočívala v nevyváženosti obyvatelstva. Množství mladých vdov ve věku dvacet až třicet let, sirotek a adolescentů, nenacházelo ve městě uplatnění a obživu.²¹ Malé procento mužské populace činilo republice rovněž problémy.²² Čas, stejně jako fluktuace obyvatel, však postupně tyto mezery zaceloval. Co se literatury týká, jedním z nejoblíbenějších autorů byl Cicero. Jeho *Tusculské povídky*, *dopisy Attikovi* nebo *Laeliovi* spisy *O přátelství*, sloužili jako vzor pro navazování přátelských i partnerských svazků. Humanisté se snažili napodobovat jeho styl psaní, pokoušeli se i myslet jako on a pokud možno, také tak žít.²³

---

¹⁹ Toto číslo je relativní v závislosti na morových ranách, válkách atd. např. do morové rány roku 1340 se počet obyvatel odhaduje až na 95 tisíc, po ní již jen na 30 tisíc. V 15. století se pak ustaluje na 40 – 55 tisících. In: TRAXLER, Richard C.: *The Foundlings of Florence 1395 – 1455*. London 1973, s. 11.

²⁰ KENT, V. Dale.: *Friendship, Love, and Trust in Renaissance Florence*. Harvard, 2009, s.9.

²¹ Důvod pro vybudování *Ospedale degli Innocenti* ve čtyřicátých letech 15. století, kde byli přijímáni sirotci i matky, které svým dětem nemohli zabezpečit obživu. In: ARTUSI, Luciano: *Antica Ospitalità Fiorentina*. Firenze, 2008, s. 33 – 43.

²² V roce 1427 například z 20 tisíc mužů, jen 8 tisíc splňovalo kvótu pro politický život a z nich pak jen 5 600 mělo tak pevné zdravý aby se mohla politicky angažovat (vychází z Aristotelova vzoru muže); HERLIHY, D. & KLAPISCH-ZUBER, C.: *Les Toscans et leurs Familles*. Paris 1978, s. 411.

²³ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon*...s. 13.

3. Cosimo di Giovanni di Bicci de' Medici, aneb příkladný renesanční člověk a jeho životní dílo

Jednou Neri di Gino Capponi, oslovil Cosima: " Přál bych si, abys říkal věci jasněji, abych ti lépe rozuměl.

Odpověděl mu jen: "nauč se moji řeč".

- Angelo Poliziano, *Deti piacevoli*

Rod Medici, povznesl na výsluní Giovanni di Bicci²⁴, obratnou sňatkovou politikou a diplomacií. Ve svém domě hostí vzdoropapeže Jana XXIII., který zde dožívá a je posléze s poctami pohřben v *Battistero di San Giovanni*.²⁵ Giovanni di Bicci je roku 1421 zvolen gonfalonierem, čímž zabezpečí vysokou prestiž jak své rodině, tak svému podnikání.²⁶ Díky tomu, na svém dvoře vydrží Donatella a Michelozza, kteří po jeho smrti pokračují v práci pro jeho nejstaršího syna, Cosima de' Medici. Na skutečnosti, že se Florencie podobala humanistickým ideálům patnáctého století, nesli velkou zásluhu Giovanniho synové. Jak je hodnotili nezávislí kronikáři, víme až z děl po Cosimově smrti. Jak píše ve svém článku Alison M. Brown, *The Humanist Portrait of Cosimo de' Medici, Pater Patrie*, za života Cosimova, o jeho politických tazích, raději strategicky mlčeli nebo je velebili. Kritika by znamenala konec, v lepším případě exil.

---

²⁴ Giovanni di Bicci byl synem Averarda známého jako Bicci a Giacomo degli Spini. Za manželku měl Piccardu Bueri. Sňatkem s ní dosáhl významného politického vlivu, který ještě navýšil manželstvím svého syna Cosima s Contessinou de' Bardi. Spojení jmění Medicejských se zkrachovalou bankou Bardi byl opravdový „majstrštyk“. Banka Bardi totiž vyhlásila bankrot, podobně jako další banky zainteresované v problému, který způsobilo rozhodnutí krále Anglie Edwarda III, že zkrátka nebude splácet své dluhy. Giovanni byl také osobní bankéř a přítel vzdoropapeže Jana XXIII., a zpočátku kariéry vedoucí pobočky banky svého strýce Veiriho di Cambio de' Medici v Římě.

Byl otcem Lorenza a Cosima shodně nazývaných *il Vecchio* a umírá roku 1429.

²⁵ umírá v roce 1423.

²⁶ CESATI, F.: *The Medici...*s. 10.

3.1 Medici a kult Herkula

Z období života Cosima i jeho vnuků Lorenza a Giuliana byla známým módním trendem řecká mytologie. Především pak kult Herakla (Herkula) adaptovaný Signorií již roku 1281 coby vzor městské pečeti.²⁷ Herkulovy udatné činy, kdy poráží nestvůry a tyrany, kteří sužovali obyvatelstvo, život a morálka, známa ze starých řeckých bájí, byla vzorem mladých Medicejů. Důkazem o tom nám jsou sochy umístěných v *Loggia dei Lanzi*, díla v Cosimově knihovně, mezi něž patřil například Senecův spis *Tragedies* ve které Herakles figuruje jako hlavní postava, sošky umístěvané do osobních komnat²⁸, obrazy Antonia Pollaiuola *Herkulovy úkoly*, *Herkules a hydra*, kameje s Herkulovskou tematikou nebo socha A. Pollaiola *Herkules a Anteo*. Ta je neoplatoniky chápána jako souboj ctnosti s neřestí.²⁹ Mezi další výjevy řecké mytologie patří kruhové reliéfy v atriu Paláce *Medici-Ricardi*, které v sobě skrývají antický vzor. Kult Herkula je ztotožňován s kultem Davidovým. Obě postavy jsou personifikací Florencie, coby udatného člověka, porážejícího mocné nepřátele. Jeho přítomnost na nás ve městě dýchá dodnes.

---

²⁷ KENT, D.: *Cosimo...s.* 286.

²⁸ In.: Matthias Corvinus and Florence. *Art and Humanism at the court of the king of Hungary.* 10.10.2013 – 06.01.2014. Museo San Marco.

²⁹ VECCHI, Pierluigi, CERCHIARI, Elda: *I tempi dell'arte, volume 2.* Milano 1999, s. 57 – 63.

3.2 Kult Tří králů. Cosimova zbožnost i strategická podpora víry

*Sollennissimo trasporto delle sante Reliquie ordinato da Cosimo. Indulgenze, e i lascito per la Festa per quei Santi.*³⁰

Tento úryvek dokazuje, že artiklem k podnikání a obchodování nebylo jen zboží, peníze a umění. Pro Cosima, stejně jako pro členy farních kostelů byly velmi důležité relikvie svatých a odpustky. Zbožní muži je sbírali, obchodovali s nimi, darovali je. Stávaly se z nich předměty zavazující přátelství, podporu i přinášející peníze, jelikož dostatek relikvií lákal poutníky a investory nejen do kostelů, ale i do města. Častým jevem bývala procesí relikvií, během kterých samozřejmě docházelo k předvádění a reprezentaci jejich sponzorů. Obchodovalo se také s odpustky. Strategie podpory víry je tak zcela jasná. Humanisty byli především členové církevních řádů a bratrstev, byť zkoumali a učili se z antických; pohanských prací. Často také zastávali úřady papežských kancléřů. Cosimo je podporoval jak finančně, tak osobním zájmem. Okruh jeho blízkých přátel mu tak zajišťoval dostatečnou podporu v politickém životě i bankéřské kariéře; nehledě na fakt, že důvěryhodnost je v bankovníctví stěžejním prvkem. A kdo může být více důvěryhodný než nejbohatší a nejzbožnější z občanů Florencie.

Cosimo velmi podporoval kult svatého Cosmy, který měl za něj prosit v nebi. Existuje celá řada obrazových pramenů, z děl fra Lippiho, který na panely *Zvěstování* a *Sedm svatých* zachycuje ochránce rodiny Medici, Sv. Františka, Lorenza, Cosmu a

---

³⁰ *Leggende di alcuni santi e beati venerati in S. Maria degli Angeli di Firenze testi del buon secolo.* Bologna 1864, s. 8.

Damiana, Jana Křtitele, opata Antonina a Petra Martyra.³¹ Cosimo rovněž vlastnil životopisy svatého Cosmy a Damiana.

Úzce spjaté s vírou a církví je i jeho vzdělání.³² Medicejští si mohli dovolit kontakt s humanisty a odborníky renesance, čímž se dostáváme k dalšímu bodu patronace a investic. Učitelé a mentoři bratrů Cosima a Lorenza, zpravidla pocházeli z celého Apeninského poloostrova. Navazování přátelství a spojenectví s nimi, stejně jako patronace humanistických umělců, navíc často příbuzensky spjatých s významnými rody, mělo za důsledek vývoj vztahů i podporu rodiny chráněnce, ve věcech státnických, politických, veřejných a osobních.³³ Stojíme-li v některém z kostelů Florencie, uvidíme další prvek politické propagandy. Rodiny sponzorující kostel, totiž nezapomínaly umístit do jeho interiéru své rodové znaky, případně celé rodinné kaple. Jasně tak dávaly každému znát, pod čí patronaci místo spadá. Často se setkáváme i s více patrony. Jedná se o další prvek spojenectví a utužování svazků mezi rody. Příkladem nám je kostel *San Marco*, kde se s vlivem Medicejských prolíná i vliv rodiny Salviaty.

Díky Cosimově povaze, inteligenci a zvědavosti, se během jeho studijních let vytvořila mezi ním a jeho mentory silná pouta, která vydržela až do smrti. Jeho život se

---

³¹ KENT, D.: *Cosimo...*s. 261

³² Cosimo i Lorenzo byli vzděláni jako bankéři a obchodníci. Vyrůstali také obklopeni ranými humanisty Niccolim, Poggiem, Brunim. Mezi jejich mentory a učitele patřili A. Traversari, převor konventu *Santa Maria degli Angeli*, kde oba bratry vyučoval a kde také byla velmi bohatá knihovna; In.: *Leggende di alcuni santi e beati venerati in S. Maria degli Angeli di Firenze testi del buon secolo...*s. 56 – 57; nebo Luigi Marsili v *Santo Spirito* a v zahradách *Alberti*. (Tradice pořádání přednášek v zahradách je udržována až do konce 15. století. Konaly se v zahradách *Ruccelai* či *Orti Oricellari*, a navštěvovaly je osobnosti typu N. Machiavelliho nebo Savonaroli). Vytvořený kruh florentské inteligence nicméně nezahrnoval jen muže bohaté. Blízko k rodině Medici měla například rodina Roberta Rossiho, která byla zcela obyčejná.

³³ Dokladem je freska *Adomerazione dei Magi* v *Cappella Gozzoli* v paláci *Medici Ricardi*, Cosimově soukromé kapli navrhnuté Benozzem Gozzolim, kde jsou vyobrazeni všichni významní přátelé a spolupracovníci.

z velké části kryl s životy velkých umělců, architektů a dalších významných osobností doby.³⁴ Již od mládí se zajímal o architekturu, umění a společnost. Byl člověkem silně věřícím,³⁵ na což mělo významný vliv prostředí, ve kterém vyrůstal, ale hlavně jeho matka Picarda di Bueri.³⁶ Florencie byla centrem všech řemeslných umění a nejvýznamnějším zadavatelem prací byla právě katolická církev, jejíž stavby obklopovaly každého ve městě. Stavby a interiéry kostelů tak přímo umocňovaly duchovní zážitek občana. *Santa Maria Novella*, *Santa Croce* či *San Miniato al Monte*, byly pro Cosima jistě inspirativní, stejně jako trend zobrazování výjevů ze Zlaté legendy či Bible.³⁷ Sám Cosimo také disponoval vlastní, velmi skromnou celou v dominikánském klášteře *San Marco* při kostele *San Marco*, kde v mládí pobýval a studoval.³⁸

Významnou osobností jeho života se stal Ambrogio Traversari, pozdější převor konventu *Santa Maria degli Angeli*. Mezi Traversarim a bratry Medicejskými, Cosimem a Lorenzem, bylo opravdu silné pouto. Rodina Traversari byla starobyrou rodinou v Raveně, byť za Amrogiova života již měla svůj zenit za sebou³⁹. Traversari byl také jedním z nejlepších překladatelů řečtiny a bratři Medicejové jej rádi navštěvoval i díky bohaté knihovně, která byla v konventu k dispozici. Hlavní kontakt s Mediceji ale

---

³⁴ F. Brunelleschiho, L. Ghibertiho, Masacia, Donatella. Velkým oblíbencem dalšího Medici, Vieriho de' Medici byl Luca della Robia, který se těšil Vieriho mnohým zakázkám.

³⁵ Podíváme-li se na výjev v Cosimově osobní kapli *Capela Gozzoli*, v *palazzo Medici-Ricardi*, jede Cosimo na mule, kdežto všichni ostatní na koních. Jedná se o kult *Adomeratione dei Magi*, příchod mudrců, oblíbený akt Medicejských. Proč mula? Symbolizuje to, že Medicejští nejsou primárně válečníci, ale obchodníci a navíc, nepřijel snad Ježíš na oslu do Jeruzaléma.

³⁶ Matka Picarda di Buerri, byla velmi zbožnou ženou a dle dobových měřítek příkladnou matkou a manželkou. In.: VANNUCCI, M.: *Le donne di casa Medici*. Roma, 2011, s. 7.

³⁷ KENT, Dale: *Cosimo*...s. 23.

³⁸ *San Marco* je součástí florentské mystiky. Začíná zde kult procesí tří králů, který bych realizován poutí mezi *palazzo Medici* a konventem *San Marco* (Betlém).

³⁹ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon Amrogia Traversariho*. s. 9.

udržoval pomocí dopisů. Také již roku 1435 zasílá svůj osobní cestovní deník hodoeporicon, se záznamy z cest z let 1431 až 1434, svému příteli Cosimovi. Známe desítky adresátů, se kterými Traversari udržoval korespondenci, kde tyto osoby také nazývá přáteli. Jedním z nich byl Poggio Bracciolini. Traversari byl veledůležitou osobností řádu, basilejského a florentského koncilu a oblíbenec papeže Martina V. i Evžena IV. Byl autorem překladu a účastníkem sepsání buly *laetentur codi*, 6. června 1439 o vytvoření církevní unie.

Záznamy v hodoeporiconu nám přináší zprávy o jeho kontaktu s bratry Medicejskými. Vzpomíná, jak je navštívil. Po společném objímání, modlitbě a večeři vedli vášnivé diskuze. Dále pak vzpomíná, jak se jej Cosimo zastal v rozpravě s *neslavným* Benediktem.⁴⁰ Z jeho memoárů si můžeme být jisti, že mezi těmito muži panovalo opravdové přátelství. Ihned po Cosimově uvěznění poznamenává, jak moc jej tato zpráva znepokojila. Píše, že je to jako zlý sen, který se mu udál v předvečer jeho odjezdu. *Ještě včera jsem jej viděl v přátelském rozhovoru v paláci vlády a ani Lorenzo nenaznačoval něco takového.*⁴¹ Po dlouhém jednání a prosbám u Rinalda degli Albizzi, zastánci bratrů Medicejských uspějí. Cosimo byl propuštěn a vykázán na tři léta, Lorenzo na rok.⁴² Nad touto skutečností projevuje Traversari velkou radost a těší se, že je Cosimo naživu.

Co se Traversariho týká, můžeme na jeho příkladě vidět prototyp křesťana, člena Camaldoliánského řádu,⁴³ u kterého dochází ke splynutí pohanských znalostí řeckých a římských autorů a řeholního způsobu života. Vidíme tak, že se tyto dva aspekty zcela nevylučovaly a proto mohli být členové mnišských řádů také humanisty.

---

⁴⁰ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon*...s. 42.

⁴¹ Tamtéž...s. 137.

⁴² Tamtéž...s. 140.

⁴³ Řídící se řeholí Benedictovou.

Je také dokázáno, že křesťanská *pietas* hrála velkou roli při formování myšlenek o vlastní individualitě.⁴⁴ Po Traversariho smrti žádá Cosimo Fra Michele, aby pro něj zkompletoval jeho sebrané spisy, překlady a korespondenci. Chtěl je uchránit pro jejich cennost a moudrost. Michelova kolekce vydala na osmnáct svazků.

Další Cosimem podporovanou a obdivovanou osobností byl Antonino, arcibiskup florentský. V jeho životopise od Vespasiana da Bisticci se dočteme o prolínání víry a války. Cosimo na žádost Antonia Frescobaldiho, pisánského *priore*, a doporučení Antonina, podpořil na začátku května 1445 výběr desátek ve Florencii, pro vyzbrojení čtyř válečných galér v Pise v boji proti Turkům.⁴⁵

Po svém otci zdědil lásku k umění i bitvám, na poli válečném,⁴⁶ obchodnickém i v oblasti lásky.⁴⁷ Na svědomí měl dotování bezpočtu umělců, uměleckých dílen, vědců, spisovatelů, literátů a filosofů.⁴⁸ Zkrátka kolem sebe sdružoval tolik polyhistorů, co jen bylo možné. To mělo za následek navýšení jeho, již tak velkých dovedností, díky kterým se pak kroky Florencie ubíraly směrem k vytvoření ideálního města, druhého Říma. Pro uskutečnění Cosimových ambicí a cílů byly zásadní jeho politické kroky. Využil své pozice a bohatství, dobrých vztahů s Evženem IV. i svého přítele Traversariho a v roce 1439 je, i díky moru ve Ferraře, do Florencie přesunut církevní koncil. Ten hostí nejen vrcholného představitele západní katolické církve - papeže

---

⁴⁴ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon Amrogia Traversariho*...s. 13.

⁴⁵ ANTONINUS, Saint, Archbishop of Florence, 1389 – 1459; BISTICCI, da Vespasiano, Fiorentino, 1421 – 1498. [from old catalog]; CORSETTO, Tommaso, [from old catalog] ed.: *Lettere di Sant' Antonino*. Firenze, 1859, s. 195.

⁴⁶ Výzdoba domu Medici výjevy z bitvy u San Romana od Paola Uccela.

⁴⁷ Nemanželského syna Carla de' Cosimo, kterého měl se služkou (otrokyní) zakoupenou v Benátkách, přijímá za svého a učiní z něj kardinála Florentské republiky. Je zobrazený i v Cosimově osobní kapli, v jeho těsné blízkosti.

⁴⁸ Zmíňme kromě M. Ficina i Picca della Mirandolu, Gonnera, A. Poliziana, který byl dvorním vychovatelem rodiny Medici, Leona B. Alberti, G. Cavalcanti, Jacquese Lefèvre d'Étaples, J. Colet či Johanese Reuchlin.

Evžena IV., ale i byzantského císaře Jana VIII. Palaigola a patriarchu východní církve.⁴⁹ Bylo by však naivní domnívat se, že zdejší společnost byla bez chyb. Stinné stránky tohoto města a jeho obyvatel by naplnily na bezpočet stran, stejně jako názory kritiků směru, kterým se tamní společnost ubírala.

3.3 *Charitas patrie* v podání raných humanistů a Signorie

Důležitými reprezentanty z řad raných humanistů byli kancléři Coluccio Salutati a Leonardo Bruni. Ti byli prostředníky vyjednávání v zájmu státu s bratrstvími, zastupujícími charitu a sociální péči na konci čtrnáctého a začátkem patnáctého století. Salutati vyzdvihuje charitu a nazývá jí tmelem sociální třídy, která je základem města. Ve svých pozdějších dílech uvádí, že také spojuje bohaté s chudými, čímž naplňuje křesťanskou tradici lásky k bližnímu svému. Křesťanství dle něj, dělá obyvatele lepšími. Co ale přidávalo Salutatiho myšlenkám ohledně charity a piety na významu nebyla jeho soudržnost s chudými, nebo jeho starost o ně. Byla to pozice městského kancléře. Až díky politické moci byly jeho myšlenky respektovány a obdivovány.⁵⁰ Dochází tak k situaci, že ideály mají šanci nabýt platnosti, byť jen v omezené míře, až v případě, kdy vycházejí z úst muže vysokého postavení. Leonardo Bruni, jeho žák a následník, se ve své práci *Laudatio Florentinae Urbis*, také těší z obecného dobra, které díky práci bratrstev a jejich podpoře od státu i majetných občanů, zaručuje městu pořádek a klid. Říká, že bohaté chrání jejich majetek, a chudé jejich stát. Společnost se proměnila, humanisté diskutují nad tím, zda je větší ctností žít v chudobě a pokoře, či v bohatství, pomocí něhož lze pomáhat potřebným.

---

⁴⁹ Zobrazení také v *Cappella dei magi, palazzo Medici Ricardi, Firenze*.

⁵⁰ Tamtéž...s. 355-360.

Dokládá to i vyjádření L. B. Albertiho, jenž zaznamenává, že kdo měl ve Florencii peníze, byl ctihodný, býti chudým neznamenal nic.⁵¹ Alberti ale vidí ctnost i v charitě, která se pak odráží i v jeho architektuře. Mluví o prolnutí veřejných a soukromých zájmů, které se díky charitě mohou spojit.⁵² A stejně tak Cicero, Cosimův oblíbený autor říká, že pravé a vznešené přátelství může existovat jen mezi majetnými. Historik J. Henderson nazývá patnácté století zlatým věkem charity v Toskánsku. Dělo se tak díky novému směru křesťanské zbožnosti, která byla následkem zvětšené intervence charitativních společenstev a bratrstev. Ta byla podporována novými humanistickými směry, vedoucí třídou i pozornými potulnými mnichy. Pro vládnoucí třídu, měla podpora charity a zdraví lidu dvojí význam. Zaprvé zamezovali šíření nemocí, žebráků a podobně; za druhé jim díky tomu rostli preference, jelikož *kladli zájmy chudých nad své vlastní*.⁵³

Díky tomuto přístupu společnosti, životní úroveň v patnáctém století rostla. Ráno do týla byla morová epidemie z let 1400 – 1401.⁵⁴ Následovaly další, což donutilo vedení města v čele s bohatými obchodníky k dotování špitálů⁵⁵. To se v době epidemie promítlo na preferencích politických činitelů. Dalšími patrony nemocnic byli cechy, které si zpravidla vybíraly špitál ze čtvrti, ve které obchodovaly. Platily lékaře, zdravotní sestry, léky, holiče, vybavení a jídlo, které nebylo zrovna levným artiklem, a tak se nejvíc konzumovaly jedlé kaštiny, které rostly všude a byly zdarma. *Signorie*

---

⁵¹ [http://www.treccani.it/enciclopedia/leon-battista-](http://www.treccani.it/enciclopedia/leon-battista-alberti_(Il_Contributo_italiano_alla_storia_del_Pensiero:_Filosofia)/)

alberti_(Il_Contributo_italiano_alla_storia_del_Pensiero:_Filosofia)/ [24.7.2014].

⁵² HENDERSON, John.: *Piety and Charity in Late Medieval Florence*. Oxford, 1994, s. 356.

⁵³ Tamtéž...s. ...354.

⁵⁴ Počet obětí se odhadoval na 12 tisíc z celkového počtu obyvatel regionu okolo 60 tisíc.

⁵⁵ Většina městských špitálů byla založena v průběhu 13. století. Fungovala na základě darů, které jí pacienti či jejich rodiny poskytl. Jmenovitě se jedná o *Spedale della Santissima Trinita dei Calzolari*, *Spedale di Santa Maria Nuova*, *Spedale di Santa Maria degli Innocenti*, *Spedale di San Giovanni detto di Bonidazio*, *Arcispedale della Santissima Trinata detto degli Incurabili*, *Spedale di San Giovanni Decollato dei Norcini*.

užívala peněz z veřejných fondů *Monte Commune*, cechy a ostatní pak ze svých pokladnic.⁵⁶

3.4 Bratrstva

Hlavními a největšími florentskými bratrstvy byly *Orsanmichele*, *Misericordia* a *Bigallo*. Tyto tři největší instituce ale ztrácely v první polovině 15. století výsadní postavení, které přejímaly nemocnice a nově vznikající nadace. Také jejich příjmy značně poklesly, často až o 70 procent. Nové instituce se specializovaly na širší vrstvu nemocných a sirotků. Bratrstva se začala čím dál víc stávat spíše reprezentativními a slavnostními společenstvími, než charitativními.⁵⁷

3.5 Monte

Monte Commune, měla od poloviny 14. století zhodnocovat jmění a zabraňovat krachu florentských občanů. *Monte delle Doti* byla založena roku 1425 za účelem získání peněz na věna, kterých se otcům ve Florencii často nedostávalo. Bez věna bylo takřka nemožné dceru výhodně provdat. Tímto způsobem instituce předcházela i demografickým problémům a promiskuitě ve městě. Zhodnocovala vklady, které otcové poprvé vložili v dívčích letech úrokem až 15 procent s podmínkami na sedm a půl či patnáct let.⁵⁸ K těmto *Monte* se přidávají od pol. 15. století vznikající *Monte Pieta*.⁵⁹ Na scénu opět přichází křesťanská tradice, která již od starověku znala fenomén bezúročných půjček, užívaných jako poslední pomoc před úplným úpadkem

---

⁵⁶ HENDERSON, John.: *Piety and Charity in Late Medieval Florence*. Oxford, 1994, s. 363.

⁵⁷ HENDERSON, J.: *Piety...*s. 367.

⁵⁸ Tamtéž...s. 364.

⁵⁹ *Monte Pieta*, první založena v Perugii roku 1462.

In.: BOŽKOVÁ, M.: Bakalářská práce na téma: *Fenomén dobročinných půjček a jeho původ*. MUNI, 2013. In.: http://is.muni.cz/th/104792/esf_b/Charitable_lending.txt [12. 7. 2014].

obchodníka, člověka. V biblickém pojetí jsou podporovány jako pomoc blízkým a potřebným, apropos vždyť i *zakát* nařizuje muslimům dávat almužnu. Nad rámec všeho, vstupují do této problematiky i Židé, ve Florencii vítání, byť ne veřejnou formou. S nimi přišla otázka lichvy, na které se rádi a bez okolků také přiživili mnozí křesťanští bankéři a *businessmani*. Jak to bylo ve Florencii s lichvou a její tolerancí není předmětem této práce. Jedná se však o velmi zajímavou otázku a bude předmětem dalšího bádání, jelikož nepsaná pravidla i jakási harmonie a symbióza mezi Židy a Florentány bezpochyby existovala, navzdory protikladnému výkladu Bible,⁶⁰ antických spisů i tradic.⁶¹

V konečné fázi středověku a v renesanci, směřovaly požadavky tržního společenství, vlády a městské správy k tomu, že umožňovaly lichvářům otevírat své podniky a banky i na veřejných místech a náměstích. Byli však nuceni platit daně a omezovala je i maximální sazba úroků. V této době vzniká již zmíněná nezisková dobročinná instituce *Monte di Pieta*, zřízena františkánskými mnichy (*Barnabò di Terni a Fortunato Coppoli di Perugia*).⁶² Počátečním cílem *Monte* bylo poskytování půjček za relativně nízké úrokové sazby (4-15%) chudým lidem proti movité zástavě, aby byli chráněni před hrozbou židovských lichvářů. Úroky byly použity k úhradě administrativních výdajů a na platy zaměstnanců. Vznik *Monte* byl výsledkem kombinace ekonomických a náboženských faktorů. Instituce vznikla z důvodu úpadku řemesel a následného chudnutí obyvatelstva, nedostatku peněz a snahy zbavit se židovského monopolu podnikání v oblasti lichvářských půjček, které po staletí úspěšně

---

⁶⁰ Lv 25, 35-37: „Když tvůj bratr zchudne a nebude moci vedle tebe obstát, ujmeš se ho jako hosta a přistěhovalce a bude žít s tebou. Nebudeš od něho brát lichvářský úrok, ale budeš se bát svého Boha. Tvůj bratr bude žít s tebou. Své peníze mu nepůjčuj lichvářsky, na poskytované potravě nechtěj vydělávat.“

⁶¹ Mohli půjčovat na dluh jen cizincům, ne obyvatelům „bratrům“.

⁶² VALENTE, Gianni. *Lichva. Ti, kteří kupčí s časem*. In.: Světlo, týdeník matice Cyrilometodějské, č. 27. XXIV. Olomouc, 2006, s. 10 – 12.

fungovaly. Rostoucí prosperita židovských bankéřů vzbuzovala i hněv františkánů, kteří ale, jak někteří historici poukazují, sami často pocházeli z řad obchodní třídy nové aristokracie.⁶³ Zpočátku byla monopolizace půjčování peněz židovskými bankéři odůvodňována morálně i nábožensky. Na jedné straně pomáhal tento způsob financování chudým občanům a na straně druhé ochraňoval křesťany od páchání hříchu lichvy. *Monte* vzniklo během vrcholu kampaně proti židovským lichvářům, která byla vedena radikálním křídlem františkánů. Jeho předním sponzorem byl *Fra Michele da Milano*, který neúnavně napadal úmluvu mezi židovskými bankéři a městem Perugia. V následujících letech se františkáni usilovně snažili o rozšíření této dobročinné instituce a jejím jménem vedli kázání po celé Itálii. Avšak moralisté z řad dominikánů a augustiniánů *Monte* odsuzovali, neboť jakýkoliv poplatek za půjčku, i když byl určený na chod instituce, byl úrokem a oni pokládali za povolené jen půjčky bezúročné.⁶⁴ Problematika jeho vzniku ve Florencii, je záležitostí druhé poloviny 15. století. Doprovázela je vášnivá kázání františkána Franco di Matteo Strozzi, který se snažil florentský lid navnadit k důvěře v tyto bankovní instituce.⁶⁵ Narazil ale na odpor bankéřských rodin v čele s Medicejskými, a tak prosazení této instituce je otázkou až období devadesátých let spojené s vyhnáním rodiny Medici z Florencie.

---

⁶³ MENNING, Carol Bresnahan: *Medici and the Monte di Pieta*.

The Journal of Modern History, vyd. 61, č. 3, 1989, s. 487-511. In.: <http://www.jstor.org/stable/1881348> [24.7.2014].

⁶⁴ BOŽKOVÁ, M.: Bakalářská práce na téma: *Fenomén dobročinných půjček a jeho původ*. MUNI, 2013. http://is.muni.cz/th/104792/esf_b/Charitable_lending.txt [12. 7. 2014].

⁶⁵ MENNING, Carol Bresnahan: *Medici and the Monte di Pieta*.

The Journal of Modern History, vyd. 61, č. 3, 1989, s. 487-511. In.: <http://www.jstor.org/stable/1881348> [24.7.2014].

4. Umění, přátelství, politika

Co je sladšího než mít někoho, s nímž máš odvahu hovořit o všem tak jako sám se sebou?

- M. T. Cicero

Historikové v čele s E. H. Gombrichem, A. Warburgem, H. Baronem či P. Burkem přinášejí mnohé informace o donátorech, jejich zakázkách i korespondenci a literatuře, kterou raní humanisté a Cosimo disponovali. Patronaci rozdělují většinou na církevní a světskou, veřejnou, soukromou a příležitostnou.⁶⁶ Příležitostnou jsou myšleny zakázky v rámci svateb, pohřbů a slavností představující karnevaly, ohňostroje či divadlo. Věnují se činnostem okolo děl samotných a také sledují vývoj hádek a rozepří, mezi zadavatelem a umělcem. Ne vždy se totiž jejich pohledy na finální podobu díla shodovaly. To vedlo ke konfrontaci jejich osobností, ale i celých cechů a rozličných společenství. Takových sporů, které často vznikaly velmi snadno, známe desítky. Představme si situaci, kdy si zadavatel objedná portrét, který nesplňuje jeho představu. Není dostatečně krásný, je příliš realistický nebo na něm vypadá zadavatel směšně. Přirozeně za něj nezaplatí. Umělec reaguje. Argumentuje, že jeho dílo je tím nejkrásnějším, co může na trhu zadavatel sehnat.

Nemusí se ale jednat jen o obrazy. Spory se týkají takřka všech artiklů, se kterými cechy podnikaly; od jídla po kožešiny nebo od budov po meče a brnění. Řešení těchto problémů nicméně stálo za tím, že se vzdělanost obou stran pomalu navyšovala, jelikož zadavatel chtěl rozumět tomu, za co platí a zhotovitel naopak potřeboval nové body pro argumentaci.⁶⁷

---

⁶⁶ BURKE, Peter: *The Italian Renaissance*. Cambridge, 1988, s. 101.

⁶⁷ KENT, D.: *Cosimo...s. 7.* & RUBIN, Lee Patricia.: *Images and Identity in Fifteenth-century Florence*. Yale, 2007, s. 10.

Spolu s Dale Kent, přicházejí rozšířené pohledy na klientelismus a mecenát. Je nutno si uvědomit, že patron nebyl jen zadavatelem daného díla nebo že dílo bylo pro renesančního člověka jen ozdobným prvkem. Za časů Cosima *il Vecchia* se symbolika a společenský odraz zakázek a hotových děl, dostává na takovou úroveň, že pokud nějaký významný člen florentské společnosti chtěl na zakázce šetřit, mohlo to pro něj mít negativní politický i ekonomický dopad. V díle se odráží skutečnost, že si bankéř, obchodník či patricij mohl dovolit dát prostor veškeré své i autorově fantazii a tužbě, nehledě na finanční výdaje,⁶⁸ stejně jako fakt, že ostatní popatřili na jeho svět, skrze umění. S takovým mužem pak spolupracují nebo ne. Umění bylo politickou propagandou renesance. Dalším bodem této práce bude rozbor podpory osobám, které pro Cosima zabezpečovali řádný chod jeho banky, dobré vztahy s ostatními republikami a státy, papežem, lidem nebo jeho vojenské a politické úspěchy.

4.1 Patronace přátel a blízkých

Vznikl kruh přátel. Patřili mezi ně humanisté i přední politikové města. Toto uskupení bylo takřka nedotknutelné a jediné spory vznikaly interně a byly spjaty převážně s konkurencí a humanistickou „ješitností“. Vliv, který tato společnost přátel měla, byl velký. Poggio se v případě Jeronýma Pražského staví na jeho stranu a dopisy psané na Jeronýmovu ochranu jej málem dostanou do potíží. Traversari zase okamžitě po Cosimově zadržení apeluje na všechny vlivné osoby v čele s benátskými vyslanci, politiky, gonfaloniera Guadagniho i Rinalda degli Albizi, na Cosimovo okamžité propuštění.⁶⁹

Mezi Cosimovy nejbližší pařil mladší bratr Lorenzo. Oba k sobě chovali velký respekt a lásku, jak je z dopisů mezi nimi patrné. Často si ale Cosimo neodpouští

---

⁶⁸ KENT, D.: *Cosimo...* s. 347.

⁶⁹ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon...* s. 15.

mladšího bratra i lehce pokárat. Lorenzo byl vždy „ten druhý“. Dokázal se ale se svou životní rolí smířit a staršímu bratru byl vždy nápomocen. Zmiňme vedení bankovních poboček ve Veroně, Ferrare či Benátkách, kde byl Lorenzo Cosimovi, v době jeho exilu, velkou oporou a pomocníkem v jeho plné rehabilitaci. Lorenzo si roku 1416 bere za manželku Ginevru di Giovanni di Amerigo Cavalcanti a má s ní dvě děti. Celý život sice tráví ve stínu svého bratra, ale až do své smrti, je jeho loajálním pomocníkem, což mu vyneslo významné politické funkce jako člen rady deseti, *Dieci di Balìa*, v roce 1431, či ambasadora benátského roku 1429 a konečně římského kdy vykonával i funkci poradce Gabriela Condulmera, a měl významný podíl na zvolení tohoto muže papežem Evženem IV. roku 1431. Jakoby tato podpora předznamenala Cosimův „majstrštyk“, kdy svého bratra roku 1438 posílá do Ferrary, kde právě probíhá velmi významný koncil římskokatolické a orientální církve. Ten je pod záminkou moru, s podporou A. Traversariho a Lorenza de' Medici, navíc s posvěcením přítele, papeže Evžena IV. přemístěn v únoru 1439 do Florencie. Vraťme se ale zpět k Lorenzovi. Jeho oblíbenci, mezi něž patřili Vespasiano da Bisticci, Poggio Bracciolini, Carlo Marsuppini, řečený Carlo Aretino, toskánský humanista a intelektuál nebo Pacini, jej ve svých memoárech popisují jako muže dobrého zdraví, velmi aktivního, milujícího venkov a lov. Dochovaný dopis z roku 1440, zasláný Lorenzem synovci Giovannimu⁷⁰ obsahuje poděkování za darované psy a ubezpečení, že se všichni v pořádku adaptovali mezi ostatní. Tento list jen dokresluje naši představu jak úzké a srdečné vztahy panovaly v rodině Medici.⁷¹ Lorenzo bohužel umírá relativně mlád, nejspíše na epidemii moru. Stává se tak roku 1440 v rodinném sídle Medicejských ve *villa Careggi*. Jeho děti jsou poté všechny adoptovány jeho starším bratrem Cosimem.

---

⁷⁰ Syn Cosima de' Medici.

⁷¹ In.: http://www.palazzo-medici.it/mediateca/it/schede.php?id_scheda=53&sezione=0, [10. 7. 2014].

Spolu se svým bratrancem Averardem de' Medici byl Cosimo členem rady deseti pro válku v konfliktu s Luccou a Milánem⁷² a velkým přítelem florentského kapitána, kondotiera Niccolò da Tolentina. Po jeho zavraždění podporuje Francesca Sforzu, toskánského rodáka, ve válce proti Milánským tyranům Visconti. Jedná se o vzorný příklad podpory mimo zdi Florencie a příklad vhodného úplatku, tedy také patronace. Sforza, který až do té doby slouží milánským Viskontiům a je vyslán na pomoc, při obraně města Lucca svého chlebováře záhy mění a dává se na stranu papeže Evžena IV. Na jeho transfer mělo být tehdy použito 55 tisíc zlatých florénů. Stane se tak velitelem celé protimilánské ligy v čele s republikami Florencie, Benátek a papežského státu⁷³. Tato vhodná investice se Cosimovi zúročila v bitvě u Anghiari 28. června 1440. Po porážce Viscontiů, neexistoval již pro rodinu Medici rovný sok a Cosimův vliv ve Florencii, byl takřka neomezený.

Sforza se po konci vlády Viscontiů stává vévodou Milánským. Fungování vztahu mezi ním a Cosimem, můžeme sledovat ve vzájemné korespondenci. Za zmínku však také rozhodně stojí i dopis, který napsal Maria Galeazzo, syn Francesca Sforzy, když během své výuky pobýval na Cosimově dvoře. S obrovským úžasem a respektem popisuje krásu města a Cosimovy osobní kaple. Vyznává, že nic tak krásného nikdy

---

⁷² Niccolò da Tolentino, velitel florentských vojsk ve válkách Lukánských a s Milánem na konci dvacátých a začátku třicátých let. Byl tak loajálním a oddaným blízkým Cosima, že ihned po jeho exilaci roku 1433 chce použít své jednotky pro opětovné vrácení Cosima Florencii, pomocí síly. Opět se k tomuto postupu vrací roku 1434, je ale zavražděn v Romagni. Cosimo mu krátce před tím posílá dopis, ve kterém jej nazývá svým velkým přítelem. Díky jejich přátelství a Talentově velké popularitě, se zasadí i o jeho nesmrtelnost, když tohoto kondotiéra nechá zobrazit na zdi katedrály Santa Maria del Fiore mistrem A. Catagnem. Tato malba je pak financována z prostředků cechu obchodníků s vlnou, *Arte della Lana*. In.: KENT, D. *Cosimo...*s. 53.

⁷³ Další příklad vhodného úplatku, tedy patronace je situace, kdy ve válce s Luccou uplatí florentská republika Francesca Sforzu. In.: PARKS, Tim: *Medici Money, Banking, Metaphysics and Art in Fifteenth – Century Florence*. London. 2005, s. 18.

neviděl, a že se zde jedná o opravdový ráj na zemi. Cosimo jistě k mladému Sforzovy choval velké sympatie, což bezesporu dokazuje jeho zobrazení v *Capella Gozzoli*.

Jak to bylo s dalšími přáteli Cosima? Koho potřeboval a kdo mu byl naopak oponentem? Víme, že mezi blízké a vřelé *amici*, patřil jeho biografista a historik Vespasiano da Bisticci. Ten je autorem životopisů mnohých významných mužů. Dílo se jmenuje *Vite di Uomini Illustri*. Tam například zaznamenává Cosimova slova o tom, jak moc lituje největší životní chyby, kterou udělal; a nezačal se svou prací o deset let dříve, kdy již znal povahu svého města⁷⁴. Z řad umělců pracujících pro Cosima, je nutno jmenovat minimálně dva; Donatella a Michelozza. Ti jediní byli přímou součástí Medicejského dvora. A byli považováni za nejlepší umělce své doby.⁷⁵ Michelozzo dokonce doprovází Cosima až do Benátského exilu roku 1434, kde při té příležitosti vystaví budovu knihovny na ostrově *San Giorgio Maggiore*. Předtím byl spoluautorem pomníku vdoropapeže Jana XXXIII. v *Batistero San Giovanni*, rodinné vily Medicejských v Careggi, řídil opravy radnice *Palazzo Vecchio*, stavbu klášterního komplexu *San Marco* věnovaného Cosimem dominikánům roku 1437, ba dokonce stavbu samotného *Palazzo Medici*.⁷⁶ Blízkými přáteli Cosima byly velevýznamné osobnosti města; Niccolò de' Niccoli, Gianozzo Manetti, Carlo Marsuppini (*Carlo Aretino*), Leonardo Bruni a Coluccio Salutati.⁷⁷ Co se Brunihovo týká, větší přátelství jej

---

⁷⁴ BISTICCI, da Vespasiano: *Vite di Uomini Illustri*. Firenze 1859, s. 28.

⁷⁵ Umění stále považováno za řemeslo, jedině v případě nabytí velkého majetku za umění.

⁷⁶ Dnes Medici-Ricardi.

⁷⁷ Coluccio Salutati (1331–1406; humanista a vášnivý sběratel starých spisů. Mentor Poggia Braccioliniho a Leonarda Brunihovo, které inspiroval ke studiu řeckých spisů. Byl také politikem a kancléřem města Florencie), Niccolò de' Niccoli (1364–1437; Významný překladatel, humanista, politik a Cosimův přítel), Leonardo Bruni (Humanista žijící 1370 - 1444, papežský sekretář v letech 1405-1414 a kancléř Florencie pro léta 1410, 1411 a 1427 – 1444), Gianozzo Manetti (1396 – 1459; humanista, politik, překladatel. Zastával mnoho politických funkcí republiky Florencie od ambasadora po člena vlády) a Carlo Marsuppini (1399–1453, humanista, překladatel politik a kancléř republiky Florencie) In.: BISTICCI, di Vespasiano: *Delle sue biografie*. Pisa, 1880, 140 s.

pojilo k Rinaldovi degli Albizzi, kterému věnuje v roce 1421 spis *De milicia* a Pallo Strozzimu, podíváme-li se ale do roku 1420 věnuje Cosimovi spis *aeconomia*. Coby kancléř města Florencie, nesměl dát nesouhlas s jejich vyhnáním najevo. Všichni humanisté v Cosimovi viděli prastarý římský vzor patricie; státníka a měšťana a i sám Bruni v časech koncilu ve Florencii uznává kvalitu řízení státu pod monopolem Medicejských.⁷⁸

Veškeré dění ve Florencii se ale netočilo pouze kolem Cosima. Životní osudy jeho potomků, jsou rovněž pevně spjaty s patrnací a podporou humanismu. Jeho syn Giovanni di Cosimo⁷⁹ je stejně jako všichni Medicejští aktivním podporovatelem intelektuálů a umělců byť se v jeho provenienci jedná nejvíce o podporu hudby a hudebníků. Umírá bohužel předčasně a je pochován v rodinné hrobce při kostele *San Lorenzo*. Nicola di Vieri de' Medici řídil pobočku v Římě, příbuzný matky Gherardus de Bueris v Lübecku, Bartolomeo di Bardi, příbuzný Cosimovy manželky, opět v Římě. S čerkézkou otrokyní zakoupenou v Benátkách má Cosimo nemanželského syna Carla. Přijal jej za svého a vybral pro něj dráhu církevního hodnostáře. Postupně se od kanovníka v Mugellu a Pratu, přes výběřčího papežských daní v Toskánsku Carlo dostal do funkce kanovníka florentské katedrály.

---

⁷⁸ NAJEMY, M. John: *A History of Florence 1200-1575*. Oxford, 2006, s. 279.

⁷⁹ Narozen 3. července 1421, umírá 23. září 1463. Již jako dítě se učil v cechu směnárníků a později roku 1435 se angažuje v cechu obchodníků s vlnou. V roce 1438 vede pobočku banky Medici ve Ferraře, roku 1447 spolupracuje s florentskou universitou *Studio fiorentino*. V roce 1455 je zvolen ambasadorem, vázícího pouť do Říma k pozdravení nového papeže Calixta III. S jeho vedením banky ale Cosimo moc spokojený nebyl, najímá proto Francesca Sassetiho. Giovanni byl také osobním přítelem L. B. Albertiho, které jej v jednom z dopisů nazývá *amicissimo*. Dále byl zadavatelem mnohé výzdoby *pallazo Medici*, inspirované antickými památkami, Mino da Fiesole vytvoří Giovanniho bustu, nebo Desiderio da Settignano námět *Dodici teste di Cesari*. Mezi umělce, kteří pro něj pracovali byli rovněž Donatello, Fra F. Lippi, D. Veneziano a Paselino. Také nakupoval krásné tapiserie a obrazy z Brug. Tyto transakce zprostředkovávali vždy obchodní zástupci banky Medici. In.: http://www.palazzo-medici.it/mediateca/it/schede.php?id_scheda=98.

Ve chvílích, kdy peníze neznamenají problém, je nutno nalézt důvěryhodné společníky, kteří by všanc společnosti vykonali patronova přání. Cosimo to dobře věděl, a tak se podle toho i řídil. Florent'ané také daleko raději obchodovali se svými příbuznými a sousedy v rámci města než s cizinci.

Dále nám pomáhá odkrývat osobnost Cosima de' Medici jeho knihovna, která například k roku 1418 obsahovala důležité a vážené spisy San Antonina⁸⁰, prvního převora kláštera San Marco a pozdějšího arcibiskupa florentského, obsahující pojednání o víře.⁸¹ Četl též antické autory; Platona, Aristotela či Cicera.⁸² Leonardo Bruni mu již v roce 1419 daruje dílo *Economia*, připisované Aristotelovi.

Smrt nás přibližuje k dalšímu bodu života tedy i donátorství. Jedná se o akt funerální, úzce spjatý s uměním, náboženstvím, politikou i mystikou. Pro Giovanniho i Cosima jsou zhotoveny honosné hrobky od mistra Andrea del Verochia.⁸³ Spolu s Giovannim v ní spočinuly i ostatky Piera il Gottosa, druhého Cosimova syna. Zadavatelem nebyl nikdo jiný než Pierův syn Lorenzo il Magnifico.

---

⁸⁰ San Antonino 1389 – 1459, že se jednalo o spisy velmi váženého kanovníka víme díky jeho současníkovi, Vespasiano da Bisticci, který byl autorem jeho životopisu *Vita di Sant' Antonino*. Dočteme se zde, jak Cosimo podporoval a s radostí přijal zvolení Antonina florentským arcibiskupem In.: ANTONINUS, Saint, Archbishop of Florence, 1389 – 1459; BISTICCI, da Vespasiano, Fiorentino, 1421 – 1498. [from old catalog]; CORSETTO, Tommaso, [from old catalog] ed.: *Lettere di Sant' Antonino*. Firenze., 1859, s. 11.

⁸¹ KENT, D.: *Cosimo...s. 7.*

⁸² Cosimova knihovna obsahovala i Ciceronova mnohá díla jako *De oratore a Orator*, o řečníkovi a rétorika, *Orazioni di Cicerone*, Cicerovi motlitby, *Topica*, témata založená na aristotelské tradici. Také vlastnil mnohé Cicerovi komentáry například Asconia Pedia, Marca Giuniana Giustina, Pompea Trogo. Také Catonovo *Prospero* a *Censorio*, Tacita, Tullia di Verrine, Quintiliana, Asconia, Vergilia, Senecu, Ovidia, Boethia, Terrentia, Prisciana, Danteho spisy a *Commedia*, Petrachovi sonety, Boccaccia. Vlastnil také mnohé křesťanské legendy a životopisy svatých (*st. Margherita, ss. Cosimo e Damiano*, také *L'iscrizione morali di San Ghirigoro*). Knihovna pro něj byla oblíbeným místem a do literatury často a rád investoval. Se svými přáteli si pak díla vyměňovali nebo s nimi obchodovali. In.: PINTOR, F.: *La libreria di Cosimo de' Medici nel 1418*. Firenze, 1902, s. 5 – 16.

⁸³ Dokončena 1472.

Lee Rubin nám přináší i pohled na investice a patronaci dalších mužů města. Známe zápisky bohatého měšťana a obchodníka s hedvábím jménem Piero del Tovaglia, který žil za doby Cosimova syna Piera di Cosimo (*il Gottoso*) a vnuka Lorenza. Ten ve svých kalkulacích zaznamenává investici do vlastních bytových prostor ve výši dvou tisíc florénů s poznámkou, že v blízké době bude investovat dalších pět set.⁸⁴ Chtěl také věnovat oltářní výzdobu kostelu Santissima Anunziata, tradičnímu místu sponzoringu florentských patriciů. Protože se ale nenarodil v jeho blízkosti, nebylo mu toto privilegium poskytnuto. Dalším příkladem investic je Gherardo di Bonghianni Gianfigliuzzi. Tento bohatý měšťan v roce 1460 přeměňuje dům v místě poblíž Arna, zvaném *Lungarno*, na rodový palác za dva tisíce florénů. Dalších pět set investuje do zřízení kaple v kostele Santa Trinitá. Výsledkem je situace, kdy kostely a veřejná místa sponzorují všichni ambiciózní měšťané, ne jen špičky florentské společnosti.

Po Cosimově smrti sbírá jeho korespondenci a spisy Bartolomeo Scala. Nyní jsou nám známy jako *Collectiones Cosminae*.

---

⁸⁴ RUBIN, L. P.: *Imagines*..s. 16 – 17.

5. Cosimo detto Il Vecchio a jeho vztahy s vrstevníky z „Le Grandi Famiglie di Firenze“

V průběhu středověku, přes renesanci až do období sjednocení Itálie v 19. století, žilo ve Florencii, několik desítek významných kupeckých, řemeslnických či šlechtických rodin. Mnohé z nich do města dorazily v průběhu 12. a 13. století. Kořeny dalších sahají až k počátkům historie města a další, například Medici, přicházejí do města později, na konci 13. a v průběhu 14. století. Informace o jejich obydlí Florencie nám podává například známá Villaniho kronika nebo také Dante. V Božské komedii uvádí mnoho jmen svých současníků. Dále Vespasiano da Bisticci, Nicolò da Uzzano, Leonardo Bruni, Giorgio Vasari a mnozí další florentští humanisté, historici a biografisté.

Nutno zmínit velkou míru fluktuace těchto rodů, mezi obchodně a společensky důležitými italskými centry. To znesnadňovalo novým rodinám zapuštění kořenů, jelikož kvůli ziskům byli tito lidé neustále nuceni následovat poptávku, která mohla být určitou dobu ve Florencii, ale pak se přesunout do Říma, Neapole či Benátek.

Po dlouze vleklých se sporech a válkách mezi *Guelfi* a *Ghibellini*⁸⁵, si přeživší příslušníci obou stran vydobyli ve Florencii pevná společenská a obchodní postavení. Tím velmi omezili možnost přístupu nově příchozích zbohatlických rodin z okolí,⁸⁶ do ekonomického i společenského života ve městě. Rodiny tak musely disponovat velkým majetkem, na základě něhož mohly obratnou sňatkovou politikou nabýt respektu a začlenění do uzavřené komunity města. Další možností byla podpora některé z

---

⁸⁵ Označení šlechtických a měšťanských rodin na území Apeninského poloostrova, angažujících se ve sporu katolické církve, *Guelfi* a římského císaře, *Ghibellini*.

⁸⁶ Medici přichází z kraje resp. města Mugello, severně od Florencie.

důležitých a mocných florentských rodin, která mu situaci ulehčila, zaručila se za něj a pomohla mu, si místo získat. Díky své povaze, umu i talentu, dosáhl již Cosimův otec, Giovanni di Bicci de' Medici povznesení, do té doby průměrného rodu Medici, do pozice jednoho z nejbohatších a nejdůležitějších rodů Florencie. S tím však jde ruku v ruce i udržování a navyšování společenského postavení, upevňování starých a navazování nových spojení, uzavírání výhodných sňatků a podpora veřejného mínění. Z toho plyne, že mezi rodinou Medici, v našem případě Cosimem a Lorenzem, syny Giovanniho a ostatními příslušníky florentské nobility, musela být budována pouta přátelská a spojenecká. Na druhou stranu to i vyvolávalo oponenturu a nepřátelství. Vzhledem k faktu, že se město rozkládalo na nepříliš velkém prostoru děleným řekou Arno, se přátelé i nepřátelé, mohli často doslova dívat svému soku do oken, jelikož jejich domy od sebe často dělilo jen několik desítek metrů.

Jaké tedy panovaly vztahy mezi významnými příslušníky florentské nobility a Cosimovou osobou v průběhu jeho života? Podotkněme, že vztahy mezi rodinami a jednotlivými osobami se vyvíjely podle aktuálních možností zisků, či nabytí mocenského postavení. Pro florentskou společnost je tedy zcela přirozené, že přátelé Cosima se po jeho smrti mohli stát soky jeho syna Piera a naopak.

Acciaiuoli, šlechtická rodina, nabyla důležitosti v průběhu čtrnáctého století, třeba i díky svému příslušníku Niccolu Acciaiuoli,⁸⁷ který sloužil jako *seneshal*, neapolskému králi ve Svaté zemi.⁸⁸ Později zastával místo převora ve známém klášteře *Certosa*, poblíž města Florencie. Oblíbenci a bankéři avignonského papeže Benedicta XII.,⁸⁹ bohužel patřili mezi tři nešťastné bankéřské rodiny, které v druhé polovině čtrnáctého století postihlo nevrácení půjček několika milionů zlatých florénů,

---

⁸⁷ Niccolò Acciaiuoli (1310 – 1365).

⁸⁸ KENT, Dale: *Cosimo de' Medici and the Florentine Renaissance*. Yale University Press, 2006, s. 89.

⁸⁹ Benedikt XII., vlastním jménem Jacques Fournier, (1285 – 1342), papežem 1334 – 1342.

anglickým králem Eduardem III.,⁹⁰ což rodinu Acciuioli značně zruinovalo a na krátkou dobu omezilo i její vliv. V době Cosimova života se pak zájmy těchto dvou rodů střetly v Polsku, během vybírání desátků pro katolickou církev, kde měl Cosimo krakovskou pobočku své banky.⁹¹ Acciaiuoli jsou příkladem rodiny, která se již dva roky po smrti Cosima dostala vůči Medicejským do výrazné opozice vygradované přímým útokem ligy senátorů Diotisalvi Neroni, Niccola Soderini, Luca Pitti a Angela Acciuioli na Piera, syna Cosima *il Vecchia* a otce Lorenza *il Magnifica*. Piero však s pomocí svých špiónů tento útok odhalil a situaci se přizpůsobil. To vedlo k nezdaru atentátu, zadržení aktérů a perzekuci jejich rodů⁹².

O původu německé rodině Alamanni, nám podává svědectví ve své kronice například florentský kronikář G. Villani, který za dobu jejich urbanizace považuje polovinu čtrnáctého století. Mluví o nich jako o oblíbených obchodnících. Také poeta a humanista *Quattrocenta* Ugolino di Vieri⁹³ je opěvuje ve svých ódách na Florencii.

Alamanni si v průběhu staletí vypracovali pevnou pozici mezi obchodnickou elitou města, a stejně jako mnozí další, těžce nesli nadřazenost rodu Medici. Jejich antimedicejské krédo znělo: „*Tito rolníci z Mugella zde nejsou vítáni*“.⁹⁴ Nicméně v období, kdy byla veškerá moc ve městě soustředěna v područí Cosima *il Vecchia*, jim nezbylo nic jiného, než se situaci přizpůsobit a zaujmout ve vztahu k Medicejským neutrální a ryze obchodní stanovisko. Díky tomu se pak těšili ekonomické prosperitě i

---

⁹⁰ Eduard III. (1312 – 1377), král Anglie, roku 1340 poráží Francouze u Kresčaku, během své vlády napravuje ztrátu autority způsobenou vládou svého otce Eduarda II. In.: FROISSART, Jean.: *Kronika stoleté války*. Praha, Mladá fronta, 1977, s. 6 – 13.

⁹¹ VANNUCCI, Marcello: *Le Grandi Famiglie di Firenze*. Roma 2006, s. 14.

⁹² CESATI, Franco: *The Medici. Story of European Dynasty*. Firenze 1999, s. 29.

⁹³ Ugolino di Vieri (1438 – 1516).

⁹⁴ VANNUCCI, M.: *Le Grandi...*s. 19.

oblíbě u občanů Florencie, což byl velmi důležitý faktor pro získání politického i obchodního vlivu.⁹⁵

Největšími oponenty a nepřáteli Cosima byli příslušníci váženého rodu Albizzi. Ten byl spjatý s městem asi od 12. stol. Byli to nejen bankéři, ale i významní rejdaři se sídlem v Pise. Obchodovali s bohatými městy jako Brugy nebo Londýn. Největším Cosimovým oponentem byl pak Rinaldi degli Albizzi. Výchozí pozici pro úspěšnou kariéru mu připravil již jeho otec Maso degli Albizzi, který roku 1393 zastával úřad *gonfaloniere di giustizia*. Rinaldo byl hlavní personou města. Při válce s městem Lucca doprovázel kondotiéry florentské republiky. Kvůli plundrování okolí Luccy, přichází do Florencie její představitelé se stížností na krutost florentských žoldnů. Vzhledem k tomu, že byl Rinaldo pryč, Medicejští byli připraveni chopit se jakékoli šance k jeho svrnutí. Rinaldo je obviněn za zvěrstva páchaná ve městečku Seravezza a dále pak za zneužití války s Luccou pro své vlastní obohacení. Vypukl tedy svár, který musel být rozhodnut. Po míru, uzavřeném mezi Luccou a Florentskou republikou roku 1433, situace vygradovala a Rinaldo dokázal, díky podpoře poskytnuté Bernardu Guadagnimu v senátorských volbách,⁹⁶ zajmout Cosima a uvěznit jej. Na Cosimově straně bylo více vlivných přátel, větší obliba lidu i podpora papeže Evžena IV,⁹⁷ který od roku 1434 pobývá ve Florencii a těší se politické a zvláště pak finanční podpoře rodiny Medici.⁹⁸ Již o rok později se mohl Cosimo slavnostně vrátit do Florencie, což přímo

---

⁹⁵ Tamtéž...s. 19. – 21.

⁹⁶ Bernardo Guadagni (1367 – 1434), 1433 gonfaloniere di Giustizia. Za úplatek 1000 florénů předstírá nemoc, čímž okamžitá moc přechází na dalšího *priori* Rinalda. Ten pak může dát uvěznit Cosima. Po návratu Cosima v říjnu 1434 je Guadagni doživotně zbaven občanských práv a možnosti zastávat úřad. Dle paměti G. Capponiho umírá při útěku do Pisy. In: KENT, Dale: *Cosimo*...s. 357.

⁹⁷ V září 1434 se Evžen IV. (vl. jm. Gabriele Condulmer, 1383 – 1447, papežem od r.1431), nachází ve Florencii, kde právě probíhá ekumenický koncil (přesunut z Ferrary a paralelní s ekumenickým koncilem v Basileji, kam papež nebyl vzat).

⁹⁸ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon*... s. 17.

předznamenalo Rinaldův pád.⁹⁹ Je faktem, že plán vypracovaný Rinaldem byl sice realizován, ale okamžitě po jeho uskutečnění na něj byl, ještě během Cosimova pobytu v cele v *Palazzo Vecchio*, vyvinut nátlak ze všech stran. V čele opozice stáli například benátská vyslanci, kteří se mezi prvními přimlouvali za Cosimovo propuštění. Rinaldo, věda že jeho plán nejspíše dopadne mimo očekávání, však stál pevně na svém. Dle slov které zaznamenal Traversari; *pustil-li bych Cosima na svobodu, sám bych se vystavil jeho pomstě*.¹⁰⁰ Tato situace je nanejvýš zajímavá v tom, že Traversari byl dle vlastních slov velkým přítelem Rinalda a stejně tak velkým přítelem Cosima. Mohl na Rinalda vyvinout tlak proseb beze strachu z pomsty, která by mohla nastat. Díky pomoci věrných je umožněn Cosimovi útěk do exilu a započat plán jeho návratu, který se uskutečnil na podzim roku 1434. To že ihned po Cosimově uvěznění byl na Rinalda vyvinut nátlak bylo možné především díky vlivu Medicejských bankovních poboček v Benátkách, Římě a dalších důležitých městech Itálie, do kterých byli včas přesunuty peníze, které následně získávaly Cosimovy zastánce z řad nejvyšších vrstev.¹⁰¹ Peníze neputovaly jen do kapes státních úředníků a politiků, ale i jako dary kostelům a konventům ve Florencii a okolí. Stejně tak obměkčovaly Medicejské peníze i srdce Cosimových žaláříků.¹⁰² Tomu se říká donátorství.

Cosimův návrat se záhy stal, podle Rinaldova očekávání, jeho rodině osudným. Musí prchnout do exilu, který nalezne ve městě Ancona. Po bitvě u Anghiari, v níž vítězí liga republik Florencie a Benátek s podporou Papežského státu, nad milánským vévodou Filippem Mariou Visconti, jehož vojska vedl známý kondotiér Francesco Piccino, mizí jakákoli možnost, aby se Rinaldo vrátil do města, ve kterém od té doby

---

⁹⁹ O jejich vztahu viz výše.

¹⁰⁰ STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon...*s. 141.

¹⁰¹ PARKS, Tim: *Medici Money, Banking, Metaphysics and Art in Fifteenth – Century Florence*. London. 2005, s. 29.

¹⁰² STEJSKAL, Jan.: *Hodoeporikon...*s 142.

drží otěže moci pevně ve svých rukou Cosimo. Rinaldo umírá 2. února roku 1442 při svém návratu z Palestiny.¹⁰³

Dalšími významnými oponenty vzestupu Cosima byli spolu s Rinaldem i Palla Strozzi a Niccolò da Uzzano a Ridolfo Peruzzi. Uzzano totiž zastával významné městské funkce¹⁰⁴ a politický vzestup soků svých přátel nenesl nikterak libě. Byl také velkým podporovatelem umění. Nejznámější zakázkou je jeho busta, zhotovena velkým Donatellem, dříve vystavena v Niccolově domě v *palazzo di Uzzano*¹⁰⁵ a v současnosti uložena v *Museo Nazionale del Bargello*. Z Uzzanových záznamů víme, že výnosy jeho majetků, kupříkladu farního kostela *Santa Lucia de' Magnoli* s nímž byly spjaty i výnosy ze stájí, studní, sklepů a dalších majetků, činily ročně kolem 47 tisíc florénů. Zařadil se tak do jednoho procenta městské populace, populace, jejíž výnosy představovaly čtvrtinu celkového bohatství města.

To byla čtvrtina celkového majetku města, ne výnos ze čtvrtiny města.¹⁰⁶ To jej ve společenské hierarchii posune výše a zvedne i jeho politický vliv. Byť humanista jde proti Cosimovi; což se mu stane osudným.¹⁰⁷ Ridolfo Peruzzi je nucen odejít do exilu a jeho palác se stane nástrojem v rukou Medicejských. Při florentské koncilu je v něm ubytován byzantský císař Jan VIII. Palaiologos.¹⁰⁸

Pokrevně spjat s rodem Albizzi byl rod Alessandri. Ten vytvořili ve druhé polovině čtrnáctého století dva bratři Alessandro a Bartolommeo degli Albizzi

---

¹⁰³ [http://www.treccani.it/enciclopedia/albizzi_\(Enciclopedia-Italiana\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/albizzi_(Enciclopedia-Italiana)/) [14. 7. 2014].

¹⁰⁴ Začínal coby člen cechu *Arte di Calimala*, od roku 1393 člen *Dieci di Balìa*, poté *gonfaloniere di giustizia*, kterou pak zastával ještě několikrát. Byl ambasadorem u papeže, v Janově nebo Neapoli.

¹⁰⁵ Nyní *palazzo Capponi*.

¹⁰⁶ RUBIN, L. P.: *Imagines*..s. 13.

¹⁰⁷ Zajímavým tématem je i vykázání do exilu. Stávalo se tak většinou na nátlak nejsilnější politické frakce města. Své politické oponenty ale nenechávali pod dozorem a často jim umožnili restaurovat svůj vliv v některých z dalších městských států Itálie. Často se jim to také stalo osudným.

¹⁰⁸ STEJSKAL, J.: *Hodoeporikon*...s. 92.

odtržením se od původní rodiny. Nebylo to odtržení razantní, vždyť jejich dům se nacházel jen pár desítek metrů od toho rodného, a stejně tak většina politického i ekonomického vlivu běžně korespondovala se zájmy rodiny Albizzi. Zde je ale důležitý termín „běžně“, jelikož v roce 1433 až 1434 tím odlišné jméno a jednání zachránilo životy ve Florencii a odvrátilo je od přímé konfrontace s Cosimem, po jehož návratu z nuceného exilu nebyli pronásledováni. Jen to, že se na jeho vyhoštění a věznění výrazným způsobem nepodíleli, jim umožnilo další život ve městě.¹⁰⁹ Velký úspěch zaznamenali roku 1439, kdy Alessandro di Ugo získal na byzantském císaři Janu VIII. Palaiologovi, za dohled na jeho osobu v průběhu koncilu, titul *conte*.¹¹⁰ V lednu roku 1453 se rovněž uskutečnil sňatek mezi Cosimovým synem Giovanim a Ginevrou degli Alessandri.

Aldobrandini, lidé z okolí *San Lorenza*, rodinného kostela Medicejských, byla stejně jako ostatní, významná kupecká rodina, jejíž historie sahá až do 12. století. Žili v blízkosti Medicejských, díky čemuž v Cosimově době značně profitovali. Členové tohoto rodu dokonce dvakrát zastávali úřad *gonfaloniere della Repubblica*, a to v letech 1434 a 1450. S rodinou Medici je pojilo přátelství. Iacopo Aldobrandini patřil do okruhu přátel Lorenza de' Medici; dalšími *amici* byli Ser Nello a Ugolino Martelli.¹¹¹ Muži z těchto rodů v minulosti i budoucnosti držiteli, respektive vlastnili dnešní *Cappella Medicea*¹¹², která byla významným společensko-sociálním prostorem.

---

¹⁰⁹ VANNUCCI, Marcello: *Le Grandi*... s.37 – 38.

¹¹⁰ Jan VIII. Palaiologos (1392 – 1448), spolu s patriarchou byli od roku 1439 přítomen na koncilu ve Florencii, kde byli uzavřeny, pro ortodoxní církve důležité, tzv. *florentské smlouvy*, které podřizovali správu ortodoxní církve papeži. Na východě se střetli s razantním nesouhlasem a odporem. Tato cesta se podle tradice 19. století odrazila ve fresce na východní stěně Medicejské kaple, kde měli být tito dva muži zobrazeni, na Medicejskými velmi oblíbeném, výjevu příchodu mudrců. Tato teorie však byla zamítnuta Gombrichem. In: KENT, Dale: *Cosimo*... s. 312.

¹¹¹ KENT, Dale: *Cosimo*...s. 181.

¹¹² Založena Lucou di Marco roku 1433. In: Tamtéž...s 181.

Postupem času se ve Florencii vyvíjela přátelská pouta i antipatie. Důležitým mezníkem pro život mladého Cosima a Lorenza byla družina mladíků, v jejíž přítomnosti oba Medicejové vyrůstali. Tehdy vznikala pouta i domluvené sňatky. Funguje princip; přátelé mých přátel jsou mými přáteli, nepřátelé mých přátel jsou mými nepřáteli, ale i nepřátelé mých nepřátel jsou mými přáteli.

O rodině Altoviti, nacházíme písemnou zmínku již v 10. století.¹¹³ Přívrženci partaje *Guelfi*, republikáni a důležitý rod Florencie. Konkurenti Medicejských však, nemohli v Cosimově době dělat více, než jim on sám dovolil, a tak se většina pokusů o oslabení moci rodiny Medici prosadila až po jeho smrti.¹¹⁴

Cosimo nabyl moci nejen díky své inteligenci, vzdělanosti, talentu či dalším, více či méně úctyhodným vlastnostem. Důležitým faktorem byl i vývoj okolností a jeho popularita ve městě. Stejně jako jeho otec a děd potřeboval manželku, která svým jménem uvede rod Medici, na úroveň tradičních florentských rodin. Obratné jednání, tak vlastní jeho rodičům a snad i pohnutka osudu naskytla možnost svazku s velmi váženým, avšak po oné tragické události s Eduardem III. finančně takřka zruinovaným bankéřským rodem Bardi.

Ten se již od 11. století těšil ve městě velké vážnosti. Vystoupal na nebe jako kometa a během třináctého a čtrnáctého století zřizoval a vlastnil banky v celém středomoří. Ve sféře jejich vlivu byla Konstantinopol, Mallorca, Londýn, Paříž, Avignon, Toledo, Tunis, Nice, Kypr, Rhodos, Marseille, Sevilla, Champagne, Barcelona a mnohé další pobočky po celé Itálii¹¹⁵. Díky penězům a půjčkám se jejich vliv týkal nejen měst, ale i králů a papežů. O toto všechno ale díky Eduardovi III. přišli, a tak zbývalo jediné možné řešení, a to spojení s bohatstvím oplývajícími, ale jménem

---

¹¹³ VANNUCCI, Marcello: *Le Grandi*... s. 41.

¹¹⁴ PASSERINI, Luigi.: *Genealogia e storia della famiglia Altoviti*. Firenze, 1871, s. 14 – 29.

¹¹⁵ VANNUCCI, Marcello: *Le Grandi*... s. 59.

nepříliš významnými Medici. K tomuto aktu mezi Cosimem a Contessinou de' Bardi¹¹⁶ došlo roku 1404, v Cosimových pětadvaceti letech¹¹⁷. Sňatek předznamenal nejen spojení, ale i přátelství obou rodin na dekády dopředu¹¹⁸. Spolu s přátelstvím Medicejských na sebe vzali i nevraživost jejich nepřátel. Po reprezentantech rodin Albizzi, Uzzano, Acciaiuoli, Strozzi jím byl i další významný muž Florencie Niccoló Soderini. Rod Soderini však nebyl vždy antimedicejský. Podobně jako u mnoha dalších záleželo na vývoji politické a ekonomické situace či osobních náklonností a sporů. Niccoló se spolu se svým bratrem Tommasem připojil k opozici proti Medicejským. Nejprve vystupoval proti Cosimovi, a protože ho přežil, stihl zahájit i neúspěšný atentát na jeho syna Pierra *detto il Gottoso*. Umírá v exilu v Raveně roku 1474.

Rodem, který svou náklonnost k Medicejským nikdy neskrýval, byli Bartolommei. Ve Florencii se na pevně usadili na počátku 15. století, když si zde na *via Larga* zbudovali svůj rodinný palác. V průběhu patnáctého století si díky obchodním i politickým dovednostem vybudují pevnou a úctyhodnou pozici. Během Cosimova exilu se musí, stejně jako ostatní sprátené rody, nakrátko přizpůsobit novým pořádkům. Avšak po jeho návratu je situace opět uvedena do starých kolejí.¹¹⁹

*Florent'ané již od svého zrození; zrozeni uvnitř zdí; žádní venkované.*¹²⁰ Takové přízvisko měli členové rodiny Bonsi della Ruota. Bylo tedy víc než důležité navázat s

---

¹¹⁶ Contessina de' Bardi (1390 – 1473) měla v době jejich sňatku (1416), 24 let. Dle dobových svědectví byla stejně jako Cosimo velmi zbožná, jejich svazek byl oficiálně harmonický a ona mu byla vzornou ženou. Během Cosimova exilu pobývala ve *villa di Cafaggiolo* v Mugellu. In: VANNUCCI, Marcello: *Le donne di casa Medici*. Roma, 1999, s. 5. Dále jejich svazek znamenal protekci a podporu mnohým talentovaným rodinným příslušníkům rodiny Bardi.

In: http://www.archivodistato.firenze.it/nuovosito/fileadmin/template/allegati_media/materiali_studio/archivi/archivi_contessina.pdf [28. 7. 2014].

¹¹⁷ CESATI, Franco: *The Medici*... s. 21.

¹¹⁸ Jedním z Cosimových nejlepších přátel byl Donatello, vlastním jménem Donato di' Bardi.

¹¹⁹ VANNUCCI, M.: *Le Grandi*... s. 74 – 75.

¹²⁰ *Florent'ané již od svého zrození, zrozeni uvnitř zdí, žádní venkované*, překlad Vannucci

takto prastarým rodem pozitivní kontakty¹²¹. Už jen proto, že ve svém středu měli dvacet čtyři *priori*, tři gonfalonieri a další významné politické osobnosti.¹²²

Mezi rodiny, které se mohly v 15. století měřit s Medicejskými, dále patřili příslušníci tradiční rodiny Capponi, obývající prostor severozápadně od baziliky *Santissima Annunziata*. Ta se usídlila ve Florencii na konci 12. století, díky čemuž měla značné renomé i politický vliv. Za časů Cosima, byl hlavou tohoto rodu Neri di Gino Capponi¹²³, který obratným politikařením a správným rozhodováním dosáhl, po Cosimově návratu pozice *gonfaloniere di Giustizia*¹²⁴. V padesátých letech dosáhl takové moci, že již nikdy nepodléhal přímému Cosimovu vlivu, spolu s ním a dalšími třemi kardinály byl členem koncíla v jednání mezi Francescem Sforzou a papežem Evženem IV, který Sforzu přebíral ze služeb milánských Visconti. Také byl nazýván druhým občanem města. Po úmrtích Neriho i Cosima rodinné vazby ochladly, což vyvrcholilo pokusem o atentát vedený na Cosimova syna Piera.¹²⁵

---

¹²¹ Osudy obou rodin (Bonsi a Medici) jsou však blíže spjaty až od 16. století, viz. např. *kostel San Michele Bartelde* nyní *San Gaetano, Firenze* (starý kostel *San Michele* od 11. stol, barokní přestavba od 1597).

¹²² VANNUCCI, M.: *Le Gandi*...s.81.

¹²³ Neri di Gino Capponi (1388 – 1457), syn Gina di Neri Capponi (asi 1350 – 1421) a Mergherity di Iacopo Naší se po smrti svého otce, stává hlavou rodiny. Roku 1401 uveden do obchodních aktivit cechu all'Arte della Lana (obchodníci s vlnou). Tento bankéř, obchodník a vlivný občan byl mezi lety 1427 – 34, ve vedení „deseti“ vůdci florentského vojska při potlačení vzpoury ve městě Volterra, během války s Luccou. Nejtěžší politickou prověrkou, pro něj však byl spor Rinalda degli Albizzi a Cosima de' Medici. Vyřešil jej však s velkou obratností a ve správnou chvíli se přidává na stranu Cosima. Roku 1440 je jedním s veliteli florentské armády v bitvě u Anghiari. In: MALLETT, Michael: *Voce Gino Capponi, Neri di in Dizionario biografico degli italiani, XIX*. Roma, 1977, s. 70 – 75.

¹²⁴ Roku 1436.

¹²⁵ VANNUCCI, M.: *Le Grandi*... s. 98.

S rodinou Corsini vždy Medicejské pojilo přátelství a harmonické vztahy. Po Cosimově návratu a upevnění moci tyto vazby povadly a Corsini se jen neradi smiřovali s velikostí jeho moci.¹²⁶

Historiografie často omílá jen velká jména. Takový je i osud členů rodiny Machiavelli.¹²⁷ Nejvýznamnějším a nejpoblárnějším členem byl bezpochyby Niccolò Machiavelli, nicméně obrovský podíl na vzestupu této rodiny měl již jeho otec Bernardo a děd Niccolò di Buoninsegna. Jejich dům se nacházel na levém břehu řeky Arno,¹²⁸ nedaleko kostela *Santo Spirito* a *Santa Felicita*, poblíž *Ponte Vecchio*. Sférou jejich zájmu a vlivu tedy byla tato oblast. Rodina Machiavelli, se kvůli finanční omezenosti nemohla specializovat jen na obchodní a bankéřské povolání. Bernardovým hlavním zaměstnáním bylo, díky titulu doktora práv, vykonávání funkce městského administrátora a notáře. Žil relativně skromně a jeho majetek se nemohl rovnat velkým obchodnickým rodinám, nicméně vlastnil nezanedbatelné množství knih a humanistických textů, které soustřeďoval ve své osobní knihovně, ve které se později bezesporu vzdělával i jeho syn Niccolò. Rodina měla v průběhu první poloviny patnáctého století ve svém středu dva významné právníky. Po Bernardovi jím byl jeho bratranec Francesco di Lorenzo di Filippo, proslulý florentský kanovník, učitel na zdejší universitě a autor textů kanovníckého práva.¹²⁹

Co se vztahů příslušníků rodiny Machiavelli a samotného Cosima týká, zpočátku k nim choval výrazně kladný vztah. Dokonce se jeden rodinný příslušník, Girolamo di Agnolo, těšil z jeho přízně a díky Medicejským vykonával nejvyšší

---

¹²⁶ VANNUCCI, M.: *Le Grandi...* s. 122.

¹²⁷ Rodina Machiavelli pocházela z oblasti *Val di Pesa*, byla tedy florentskými brána jako venkované. Do města Florencie přišli v průběhu 13. století a jeho průběhu také upevnili své postavení a prosadili se do pozic *gonfaloniere* či *priore* florentské republiky. In: VANNUCCI, M.: *Le Grandi...*s. 234

¹²⁸ Čtvrť *Oltrarno*.

¹²⁹ BLACK, Robert: *Machiavelli*. NY, 2013, s. 6.

městské funkce až do doby, než se otevřeně postavil proti jejich monopolu ve městě. To předznamenalo jeho strmý pád, stejně jako pád rodiny Machiavelli.¹³⁰

Dalším nepříliš dobrým tahem, se v budoucnu ukázal Bernardův sňatek s Bartolomeou di Benizi,¹³¹ teprve šestnáctiletou vdovou po Stefanu de' Nellim. Rodina Benizi, sousedící s rodem Machiavelli, se později zapletla do konspirace vůči Medicejským¹³² a nejméně pět jejích členů bylo vykázáno do exilu spolu s Girolamem di Agnolo.¹³³ To vše zapříčinilo Bernardův odchod do politického ústraní, aby nevztáhl nepřízeň Medicejských i na své potomky a dědice.¹³⁴ Rokle mezi Bernardem a Medicejskými byla hluboká. Časem ji zmírnila jen jeho zbožnost¹³⁵ a donátorská činnost; například při stavbě sakristie kostela *Santa Maria del Fiore* či ošpedale *Santa Maria Nuova*.¹³⁶

Jestli pak Medicejské pojilo s někým opravdové přátelství, bylo to rozhodně s příslušníky rodu Martelli. Tato rodina do Florencie přichází z Pisy¹³⁷ a za své bydliště si

---

¹³⁰ Za časů "vlády" Medicejských, vykonávali členové rodiny Machiaveli nejvyšší funkce, např. Bernardův (Bernardo Machiavelli, 1428 – 1500) bratranec Francesco di Lorenzo di Filippo (umírá r.1428), proslulý florentský kanovník a učitel na zdejší Universitě a autor textů kanovnického práva, dále pak Francescuv synovec, Girolamo di Agnolo (nar. 1415), též právník, vykonával vysoké úřady města Florencie a také funkci ambasadora. Roku 1458 byl však uvězněn za spolupráci s opozicí. Je mučen a poté poslán do exilu do Avignonu na dvacet pět let. Všechno jeho majetek pak podléhá konfiskaci. In: BLACK, Robert: *Machiavelli*. NY, 2013, s. 6 – 13.

¹³¹ Ten se uskutečnil roku 1458. In: BLACK, R.: *Machiavelli* s. 7

¹³² Stalo se tak v létě 1458

¹³³ Do Avignonu. In.: Tamtéž...s. 7.

¹³⁴ Roku 1483 zaznamená ve svém *Dialogue of Law and Legal Judgements*, adresovanému jeho příteli a hlavnímu kancléři města Bartolomeu della Scala, své pocity toho období slovy „často se stává, že i zásadový muž, kvůli svému risku ztratí své dobré jméno a reputaci, avšak tím musí uchránit své potomky a dědice před nepřízní“. In.: BLACK, R.: *Machiavelli*.. NY 2013, s. 12.

¹³⁵ Sám Cosimo byl velmi zbožný.

¹³⁶ BLACK, R.: *Machiavelli*.. NY 2013, s. 12.

¹³⁷ Avšak jako místo narození se udává *Val di Sieve*, kde následně spravují venkovskou vilu s pozemky, na kterých se věnují pěstování ovoce a zpracování oleje. Obchodování s těmito artikly a dále s barvivy,

volí čtvrť *la via degli Spadai*. Dokázali se tím vtlačit do míst mezi kostelem *San Lorenzo* a katedrálou čímž se zařadili do centra florentského dění. První muž který toto jméno přinesl do Florencie byl Martello. Ten výhodným sňatkem s Jacopou dei Martelli Ghetti, povznesl své postavení, za což si své vlastní jméno po manželčině vzoru na Martelli. Rodina překonala všechna úskalí, která s sebou neslo označení *homo novus* a začlenila se do života ve městě.¹³⁸ Důvodem pro přátelství s rodinou Medici nebyly jen obchodní, ale hlavně sousedské vazby, jelikož obě rodiny bydlely v těsné blízkosti a možné rozpory mezi nimi, by byly silně kontraproduktivní.

Vzájemné vazby se vybudovaly již během života Cosimova otce Giovanniho, který na počátku patnáctého století vlastnil ve Florencii jednu z nejvíce prosperujících bank. Obě rodiny pojí také vášeň k financování kostelů, kupříkladu *San Lorenzo* či *Badia Fiesolana*. Cosimovým současníkem a velkým přítelem byl Roberto Martelli.¹³⁹ Ten brilantním stylem řídil pobočku banky Medicejských v Římě, ale především také kulturní a ekonomické procesy mezi Cosimem a byzantským císařem Janem VIII. Palailogem či pozdějším papežem Mikulášem V.¹⁴⁰ Byl také zadavatelem několika prací velkému Donatellovi, a to na rodovém erb¹⁴¹, na *palazzo di borgo degli Spadai* či se stal donátorem výstavby kostelíka *San Giovannino*¹⁴².

Jako všechny rodiny zaujímající kladný vztah k Medicejským i Martelli byli nuceným benátským exilem Cosima *il Vecchia* postihnuti. Dokázali však tlaku Albizzi i jejich spojenců odolat a velkou měrou připravili, spolu s dalšími spojeneckými

---

jím přineslo relativní nezávislost na florentské ekonomice, spravované nepřátelskými Albizzi. In: MARTELLI, Ugolino di Niccolò: *Ricordanze dal 1433 – 1483*. Roma, 1989, s. 28 – 40.

¹³⁸ VANNUCCI, M.: *Le Grandi...* s. 247

¹³⁹ Roberto Martelli (1408 – 1464)

¹⁴⁰ Tommaso Parentucelli (1397 – 1455), papež od r. 1447, roku 1448 zakládá např. Vatikánskou knihovnu..

¹⁴¹ Rodový erb je zlatý grif ve skoku na červeném poli

¹⁴² VANNUCCI, M.: *Le Grandi...* s. 248

patricijskými a měšťanskými rody, půdu pro návrat Medicejských do Florencie. Nadále se opět mohou těšit výsadnímu postavení ve městě. Poté, co Florencie roku 1439 hostí církevní koncilium, obdrží dokonce Niccolò Martelli titul *conte palatino*.¹⁴³ Spolu s Cosimem byli, po vzoru tehdejší nobility, podpůrci umění a humanismu.¹⁴⁴

Důležitým aktérem Cosimova návratu z exilu byl muž, příslušník rodu se znakem tří mečů na červeném poli, Andrea Minerbetti, florentský gonfalonier v roce 1434. Minerbetti byl starým a tradičním patricijským rodem. Jejich kořeny směřují do Anglie až k samotné rodině Becket. Jde o jednu z linií této rodiny příbuzensky spjatou se známým arcibiskupem Canterburenským, Thomasem A. Becketem.¹⁴⁵ Po jeho vraždě zemi opouští a odebírají se do slunné Itálie, kde se již v prvních dekádách třináctého století, začínají pyšnit předním postavením ve florentské společnosti. Přestavbou *palazzo Bombeni*, získávají zázemí poblíž řeky Arno či kostela *Santa Trinitá*.¹⁴⁶ Cosimův současník a přítel Andrea byl velmi důležitým mužem jeho života. Byl jeho velkým zastáncem a po Cosimově návratu dal uvěznit mnohé aktéry antimedicejské revolty. Spolupracoval již na jeho návratu a zaštiťoval mnohé z jeho zájmů během jeho nuceného pobytu v Benátkách. Také pomáhal ostatním členům rodiny Medici, mimo Florencii. Za jeho loajalitu se mu dostalo později náležitého ocenění. Rod Minerbetti se po celý Cosimův život těšil z jeho přízně a náklonnosti.¹⁴⁷

Půjdeme li proti proudu Arna, k mostu *ponte di Rubaconte* dnes *ponte alle grazie*, jistě nemineme palác rodu Mozzi. Již sama skutečnost, že se jejich příbytek nachází poblíž mostu přes řeku, nám dává znát důležitost, této staré rodiny, ze které

---

¹⁴³ Tamtéž...s. 248 – 249.

¹⁴⁴ MARTELLI, Ugolino di Niccolò: *Ricordanze dal 1433 – 1483...* s. 37.

¹⁴⁵ Londýn, 21. 12. 1118 – Canterbury, 29.12.1170.

¹⁴⁶ CARLINI, Sandra, MERCANTI, Lara, STRAFFI, Giovanni: *I Palazzi parte seconda. Arte e storia degli edifici civili di Firenze*, Alinea, Firenze 2004.

¹⁴⁷ Vannucci, M.: *Le Grandi...*s. 209.

vzešlo mnoho vysoce postavených církevních hodnostářů. Jejich jméno se objevuje i v Danteho *Commedii*, kam je zasazen biskup florentský jménem Brunetto. Ve 14. století se pro rod Mozzi stalo cílem dosáhnoutí bankovních úspěchů. Své pobočky rozšiřovali do různých měst Itálie, patřili k nejbohatším a na jejich dvoře vzkvétala inteligence, dotování uměleckých děl a patronace řemesel. Na přelomu 13. a 14. století se stali dokonce bankéři svatého stolce v Avignonu.¹⁴⁸ Ekonomická krize, spojená s Eduardem III., ale tuto rodinu finančně velmi vyčerpala a předznamenala její úpadek. Museli prodat svůj palác, do kterého se vrací až o dvě stě let později,¹⁴⁹ a tak se jim období vlády a života Cosima il Vecchia v plné míře vyhýbá.

Pandolfini byla prastará rodina původem z města *Signa*, které leží asi sedm kilometrů na západ od Florencie. Jejich spojení s tímto městem můžeme sledovat od čtrnáctého století. Byli zastánci partaje *Guelfi*, a za života Cosima zastávali významné politické funkce.¹⁵⁰ Agnolo Pandolfini, nejvýraznější osobnost rodu, byl Cosimovým zastáncem. V boji proti rodině Albizzi, se postavil na jeho stranu a byl mu blízký i po celý zbytek svého života, byť se vždy zasazoval o to, aby moc zůstala v rukou lidu a ne jednoho diktátora. Snažil se vést politiku uspokojující obě strany; patricie i lid.¹⁵¹

Kdo by si mohl nárokovat úctu a respekt více, než potomci prvního muže, jež stanul na hradbách Jerusaléma při první křiži. Legendární muž opředen tajemstvími zakládá tradici rodiny Pazzi, která na tomto základu zbudovala celou svou existenci.¹⁵² Posuneme-li se do doby 15. století zjistíme, že se tato rodina těšila stejné úctě jako ve

---

¹⁴⁸ VANNUCCI, M.: *Splendidi palazzi di Firenze, Le Lettere*, Firenze 1995, s. 67.

¹⁴⁹ VANNUCCI, M.: *Le Grandi...*s. 300 – 303.

¹⁵⁰ Agnolo Pandolfini zastával funkce notáře v letech 1397 a 1408 či ambasadora 1411, 1421 a 1433. Dále *gonfaloniere di giustizia* v letech 1414, 1421 a 1431. Svůj život dožil v ústraní na venkově a umírá roku 1446. In.: VANNUCCI, M.: *Le Grandi...*s. 316.

¹⁵¹ VANNUCCI, M.: *Le Grandi...*s. 316.

¹⁵² Rodina Pazzi pochází prapůvodně z Fiesole.

stoletích minulých. Byli to výborní obchodníci a bankéři, navíc také podporovatelé antipapeže Jana XXIII. Že v bohatství a moci mohli být smělymi oponenty Medicejských, naznačuje jejich budovatelská činnost. Stavbu *Palazzo Pazzi* vedli ti nejlepší architekti doby, Brunelleschi a Maiano. Rodová kaple, *Cappella Pazzi* při kostele *Santa Croce*, vděčí za svou krásu opět umu velkého Brunelleschiho, kterému byla stavba zadána roku 1429. Podíváme-li se do interiéru, vidíme mnoho paralelních prvků s katedrálou Santa Maria del Fiore,¹⁵³ což poukazuje nejen na Brunelleschiho rukopis, ale i na fakt, že se rodiná kaple Pazziů může měřit s nejmajestátnější z katedrál. Svými mozaikami stavbu vyšperkoval Luca della Robbia, který je rovněž autorem mozaik nad oběma sakristiemi Santa Maria del Fiore. Zadavatel této stavby byl Andrea de' Pazzi. Vzhledem k tomu, že Cosimovy po jeho návratu z exilu ve správný čas vyjádřil podporu, těšil se z politických funkcí *Console dell'Arte della lana* v roce 1437 či *Priore delle Arti* o dva roky později. Že Medicejští nechtěli být s touto rodinou ve válečném stavu, dokazuje i sňatek mezi Giglielmem de Pazzi a Biancou de' Medici¹⁵⁴ roku 1459; tedy ještě za Cosimova života. Jenže o přátelství se mezi těmito dvěma rody nikdy nejednalo. A ani sňatek bohužel nepředěšel *Congiura dei Pazzi* z 25/26. dubna 1478.¹⁵⁵ Atentátníci z řad rodiny Pazzi se kvůli zavraždění Giuliana de' Medici dočkali kruté pomsty.

---

¹⁵³ Kopule nad oltářem, najmutí architekta Brunelleschiho nebo Lucca della Robbia, kteří rovněž pracovali pro Medici a Florencii.

¹⁵⁴ Guglielmo byl synem Antonia de' Pazzi a Nicolosi degli Alessandri, Bianca byla vnučkou Cosima a sestrou Lorenza il Magnifica. Guglielmova tento sňatek vystřelil do výšín. Po Cosimově smrti, se stává roku 1467 *Priore di Libertà*, roku 1469, členem *Otto di Guardia a Balìa*, dále pak *Ufficiale di Monte* roku 1471a *Console di zecca* roku 1475. In.: GARGANI, Francesca: *La Cappella Pazzi a Santa Croce*. In AA.VV., *Cappelle del Rinascimento a Firenze*. Firenze 1998.

¹⁵⁵ Atentát není předmětem této práce, a proto jen okrajově; realizovali jej Jacopo a Francesco Pazzi spolu s dalšími spojenci a podporou papeže Sixta IV. (*Francesca della Rovere*). Při návratu z bohoslužby je při ní zabit Cosimův vnuk Giuliano. Druhý Cosimův vnuk Lorenzo se schová v sakristii kostela, kde počká na

Svědectví, jako moc se velké a bohaté patricijské rodiny chtěli rovnat Cosimovi de' Medici, nám přináší, jak je již zmíněno výše, jejich zakázky. Rodina Pitti, stejně jako ostatní chtěla být na úrovni rodu Medici. Proto zakázka na výstavbu rodového sídla *palazzo Pitti*, nemohla být dána nikomu jinému, než Filippu Brunellechim. Havní podmínka byla jasná, palác se musí rovnat minimálně tomu Medicejskému. Zadavatelem práce byl Cosimův současník, bankéř a politik Luca Pitti.¹⁵⁶ Z osudu jména Pitti, by se mohlo zdát, že byl jasně protimedicejský, ale opak byl pravdou. Byl poradcem Neriho di Capponi a zastáncem Cosima de' Medici. Po Neriho smrti roku 1457 se stává nejvlivnějším měšťanem po Medicejských. Také je jednou z hlavních osobností ústavní reformy z roku 1458. Vše ale změnila Cosimova smrt. Členové opozice jej přesvědčili o zlu, které Florencii přináší vliv Medicejských. Luca se tak přidává do skupiny antimedicejské kampaně, jež vedli Diotalvi Neroni a Agnolo Acciaiuoli proti Cosimovu synovi Pierovi. Piero ale toto spiknutí odhalil a nabídl mu z něj výstup. Po této dvojí zradě a krachu atentátu na Piera Luca sice přežil, ale ztratil veškerý politický vliv a umírá za nejasných okolností, vyhoštěn ze společnosti.¹⁵⁷

Jak je zmíněno výše, Cosimovi blízcí, ke kterým patřil i Diosalvi Neroni, se po jeho smrti pokusili o svrhnutí jeho rodiny. Tak velká byla moc a charisma Cosima, že na své straně držel nejvlivnější persony města.

Strozzi, *La piu bella e la piu degna famigli che fussi Firenze*.¹⁵⁸ S životem a smrtí Cosima, je přímo spjat i jejich osud. Patřili k tradičním florentským rodům ze 12.

---

záchrana. Účastníci jsou poté pověšeni a jejich těla znesvědcena. In.: http://www.palazzo-medici.it/mediateca/it/Scheda_Congiura_dei_Pazzi

¹⁵⁶ 1394 Florencie – 1472 Florencie. Zastával funkci *Gonfaloniere di Giustizia*

¹⁵⁷ [http://www.treccani.it/enciclopedia/pitti_\(Enciclopedia-Italiana\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/pitti_(Enciclopedia-Italiana)/) & SALVADORI, Patrizia: *Dominio e patronato: Lorenzo dei Medici e la Toscana nel Quattrocento*. Roma, 2000, s. 18 – 33

¹⁵⁸

století. Říkalo se jim *d'origine proprio fiorentina* a vzestup Medicejských nesli s velkou nelibostí, protože sami byli bankéři, vlivní lidé a podporovatelé umění.¹⁵⁹ Při pokusu o eliminaci Medicejských, ale ztroskotali. Za účast na Cosimově uvěznění se jim po jeho návratu dostává řádné odplaty. Matteo Strozzi je spolu s dalšími vlivnými muži z této rodiny z Florencie vyhnán a rodový palác je zkonfiskován. Stává se tak nástrojem, kterým Medicejští budují pouta se svými zastánci. Spolu s Matteem je vyhnán i významný politik a učenec Palla Strozzi, osobní přítel Rinalda degli Albizzi, ale třeba i významného humanisty Giovanniho Agrirópula,¹⁶⁰ který do Itálie přichází z Konstantinopole natrvalo po jejím pádu roku 1453. Palla je spolu s Rinaldem hlavní tváří opozice proti Cosimovi. Mezi lety 1432 a 1434 ještě stihne být vyobrazen na mistrovském díle Fra Angelica; Snímání z kříže v kapli Strozzi při kostele *Santa Trinitá*, ale po nezdařilém převratu je i on vyhnán a dožívá v Padově, kde se dále věnuje humanismu a politice.

Jeho návrat do města je spojen až s rokem 1466 a smrtí Cosima. Mateův syn Filippo, se do města vrací po generálním pardonu, který se vztahoval na Mateovy syny. Ihned začal s obnovou rodinné pozice a založil a dotoval kostel *Santa Maria degli Ughi*, ve které nalezneme i díla velkého Ghirlandaia a zaplatil kapli v kostele *Santa Maria Nuova*.¹⁶¹ Stavba nového paláce byla zahájena roku 1474 a stala se symbolem uměleckých dovedností, bohatství a významnosti rodu. Hlavním architektem byl dokonce chráněnc Lorenza Magnifica, Giovanni da San Gallo.¹⁶² Filippo dohlížel na stavbu paláce až do své smrti roku 1491. Cosimo však nebyl nikterak milosrdným mužem. Poučen ze svých chyb a minulosti nikdy neváhal vykázat do exilu kohokoli,

---

¹⁵⁹ VANUCCI, M.: *Le grandi*...s. 430.

¹⁶⁰ Významný překladatel Platóna (*Etica Nicomachea, De anima, Fisica, Metafisica, ecc. di Aristotele*) a editor (*Enneadidi Plotino*).

¹⁶¹ *Capella Strozzi*, vytvořena Brunelleschim.

¹⁶² RUBIN, Lee P.: *Images and Identi*...s. 12.

kdo proti němu veřejně vystoupil. To byl případ Mariotta Lippiho, který proti němu vystoupil roku 1449 s nařčením, že monopol jeho moci usurpuje obyvatelům svobodu. Také zamezil zastávat úřady lidem, kteří měli přímé vazby na vyhnané osoby. Mezi nimi byl třeba i slavný architekt a humanista Giovanni Rucellai, který měl za manželku sestru Palla Strozzi či kronikář Marco Parentti, švagr Alessandra Strozzi. I to byl důvod, proč se po Cosimově smrti musel jeho syn Piero připravit na nápor, který na něj vyvinuly vykázané osobnosti připraveny se vrátit z exilu.

6. Závěr

Výstupem této práce je pohled na propojení patronace, donátorství, charitativní činnosti a její důležitosti v období života Cosima *il Vecchia*. Tato osobnost a jeho současníci byli k tomuto výzkumu vybráni, protože během jejich života se prokazatelně snoubilo donátorství a patronace umělecká i politická. Prolínání těchto vhodných investic mělo za důsledek nárůst či úpadek politické moci ve Florencii. Patronace však prostor jejich hradeb daleko převyšovala. Florencie byla tak důležitým místem, že její nejvlivnější a nejbohatší rodiny měly často kontakty s papežským i královským dvorem. Jak se lze dočíst v této práci; ve chvíli, kdy peníze pro člověka neznamení problém, je nutno vytvořit ve svém okolí okruh lidí, bezmezně loajálních, kteří budou na všech frontách plnit vůli svého pána; donátora. To se nazývá vhodnou a správnou patronací.

Důležitými prvky k získání moci bylo veřejné mínění a popularita. Ta přicházela spolu s činy vykonanými pro město. Donátorství výstavby katedrál, patronace kostelů, špitálů, chudobinců či výhodné bankovní půjčky stejně jako vítězství na poli válečném, to vše proklamovalo slávu a důležitost města a znamenalo růst popularity jeho představitelů. Bohatství jednotlivých občanů znamenalo vzestup jejich politické kariéry. Proto mezi sebou bankéřské a obchodní rodiny často bojují o získání

vlivu. Páchají puče, atentáty, antikampaně a šíří pomluvy. Bylo nezbytné, aby byli blízcí dané rodiny neúplatní a bezmezně loajální.

Pro pochopení lidí renesance je v práci pro ilustraci uvedeno několik faktorů, které jejich myšlení a vzdělání ovlivňovaly. Četba, literatura, školy byly místy, kam bylo nutné vhodně investovat. Vychovat muže se stejnými zájmy, kteří jsou na straně svého patrona; nikoli oponenty. V případě Cosima a jeho patronace neoplatonské akademie se jistě nejednalo pouze o vypočítavost, jelikož jeho zájem o kulturu a vědění byl enormní. Avšak získal-li na svoji stranu inteligenci a humanisty, zbylo jen málo mužů, kteří by proti němu mohli právně vystoupit a argumentačně jej předčit. Vytvořil kolem sebe tedy okruh, který jej ze všech stran ochraňoval.

Bylo by naivní myslet si, že byl Cosimo milosrdný nebo dobrotivý. Často jen využíval aktuální situace ke svému prospěchu. Jednalo se však o muže natolik důvtipného, že vlastní prospěch často ztotožňoval s prospěchem města a jeho obyvatel.

7. Bibliografie

ARISTOTELES: *Poetika*. Praha 1962.

ARTUSI, Luciano: *Antica Ospitalità Fiorentina*. Firenze 2008.

BLACK, Robert: *The Machiavelli*. NY 2013.

BOŽKOVÁ, M.: Bakalářská práce na téma: *Fenomén dobročinných půjček a jeho původ*. MUNI 2013.

BRUNELLESCHI, Filippo: *La vita e le opere*. Roma 1979.

BURKE, Peter: *The Italian Renaissance*. Cambridge 1988.

CARLINI, Sandra, MERCANTI, Lara, STRAFFI, Giovanni: *I Palazzi parte seconda. Arte e storia degli edifici civili di Firenze*. Firenze 2004.

CESATI, Franco: *The Medici, story of a European Dynasty*. Firenze 1999.

CICERO: *Tusculské hovory*, CATO Starší: *O stáří*, LAELIUS: *O přátelství*. Praha 1976.

GIORGI, Rosa: *Agneli e demoni, Dizionario del Arte*. Roma 2003.

HENDERSON, John.: *Piety and Charity in Late Medieval Florence*. Oxford, 1994

HERLIHY, D. & KLAPISCH-ZUBER, C.: *Les Toscans et leurs Familles*. Paris 1978.

HIBBERT, Christopher: *Vzestup a pád rodu Medici*. Praha 1997.

In.: http://is.muni.cz/th/104792/esf_b/Charitable_lending.txt

KENT, Dale: *Cosimo de` Medici and the Florentine Renaissance*. Yale 2000.

KENT, Dale: *Friendship, Love, and Trust in Renaissance Florence*. Harvard 2009.

MALLET, Michael: *Voce Gino Capponi, Neri di in Dizionario biografico degli italiani, XIX. Istituto della Encyklopedia italiana*. Roma 1977.

MARTELLI, Ugolino di Niccolò: *Ricordanze dal 1433 – 1483*. Roma 1989.

Mattia Corvino e Firenze. *Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria*. Firenze 2014.

NAJEMY, M. John: *A History of Florence 1200-1575*. Oxford 2006.

- PASSERINI, Luigi.: *Genealogia e storia della famiglia Altoviti*. Firenze 1871.
- PINTOR, F.: *La libreria di Cosimo de' Medici nel 1418*. Firenze 1902.
- PLATON: *Ústava, kniha desátá*. Praha 2001.
- ROOVER, de Raimond: *The Rise and Decline of the Medici Bank: 1397-1494*. Washington 1999.
- TRAXLER, Richard C.: *The Foundlings of Florence 1395 – 1455*. London 1973.
- UGURGIER DELLA BERERDENGIA, Curzio: *Gli Acciaiuoli di Firenze nella luce dei loro tempi*. Firenze 1962.
- VANNUCCI, Marcello: *Le donne di casa Medici*. Roma 1999.
- VANNUCCI, Marcello: *Le Grandi Famiglie di Firenze*. Firenze 1993.
- VANNUCCI, Marcello: *Splendidi palazzi di Firenze*, Le Lettere, Firenze 1995.
- VECCHI, Pierluigi, CERCHIARI, *Elda: I tempi dell'arte, volume 2*. Milano 1999.

Články:

- Alison M. Brown, *The Humanist Portrait of Cosimo de' Medici, Pater Patrie*
- VALENTE, Gianni. *Lichva. Ti, kteří kupčí s časem*. In.: Světlo, týdeník matice Cyrilometodějské, č. 27. XXIV. Olomouc 2006.

Obrazové a hmotné prameny:

Kostely : Santa Maria degli Angeli, Santa Maria del Fiore, San Giovannino dei Cavalieri, San Marco, Santa Trinita, Santa Croce, Santa Maria Novella, San Miniato al Monte, Santo Spirito, Santa Maria degli Angeli

Kaple: Cappella Gozzolli, Cappella Sassetti, C. Strozzi, C. Pazzi.

Výstavy: San Marco - Mattia Corvino e Firenze. Arte e umanesimo alla corte del re di Ungheria. Firenze 2014.

Museo Nazionale Bargello, Galeria degli Uffizi

Prameny:

ADEMOLLO, Di Agostino: *Marietta de' Ricci, ovvero Firenze al tempo dell'assedio*: racconto storico.

In.: https://archive.org/stream/mariettadericcio04adem/mariettadericcio04adem_djvu.txt
t [25. 6. 2014].

BRUNELLESCHI, Filippo: *La vita e le opere*. Roma 1979.

BISTICCI, di Vespasiano: *Delle sue biografie*. Pisa 1880.

MARTELLI, Ugolino di Niccolò: *Ricordanze dal 1433 – 1483*. Roma 1989.

Leggende di alcuni santi e beati venerati in S. Maria degli Angeli di Firenze testi del buon secolo. Bologna 1864.

ANTONINUS, Saint, Archbishop of Florence, 1389 – 1459; BISTICCI, da Vespasiano, Fiorentino, 1421 – 1498. [from old catalog]; CORSETTO, Tommaso, [from old catalog] ed.: *Lettere di Sant' Antonino*. Firenze 1859.

On – line

<http://plato.stanford.edu>

<http://books.google.cz>

<http://www.jewishvirtuallibrary.org>

<https://archive.org>

<http://catalog.hathitrust.org>

<http://www.treccani.it>

<http://www.jstor.org>

<http://www.gutenberg.org>

SUMMARY

Name: Jiří Gregor

Department and faculty: Department of History, Philosophical Faculty

Title of thesis: Donation, Patronage and Charity in Political and personal life of Cosimo de' Medici and his Contemporaries in Florence in First-half of Fifteen Century

Leader of thesis: doc. Mgr. Jan Stejskal, M. A., Ph. D.

Resumé:

For people of Renaissance were donations, patronage and charity in combination with the political life really important. This thesis analyses the life of Cosimo de' Medici and his contemporaries; his friends and opponents. The text refers to the importance of the friendship, patronage and relations among them regarding to the money making, career building or spreading about the thoughts of humanism. Work deals with sources from the time of Cosimo like Hodoeporikon of Ambrogio Traversari and with the works of Vespasiano da Bisticci that was the biographer of Cosimo and his important colleagues. It also contains the commentaries to the literature and used sources.

Key words: Cosimo de' Medici, Lorenzo de' Medici, charity, patronage, donation, Florence, political life, friendship, family, opponents, bank, money, sponsorship, church, humanism, renaissance.